

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1191

13. VELJAČE 2026. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Razgovor Jasne Vojnić i Milorada Pupovca u Beogradu

**Manjine politički most
između Srbije i Hrvatske**

SADRŽAJ

8

Izborna godina
za nacionalne manjine (VI.)
**Uloga medija
u izborima za vijeća
nacionalnih manjina**

10

Sudjelovanje Hrvata u saveznoj kolonizaciji Vojvodine 1945. – 1948. (VI.)
**Nezadovoljstvo
planovima kolonizacije**

12

Dr. sc. Damir Demonja,
povjesničar umjetnosti
**Ima smisla razvijati
hrvatsku turističku
rutu u Vojvodini**

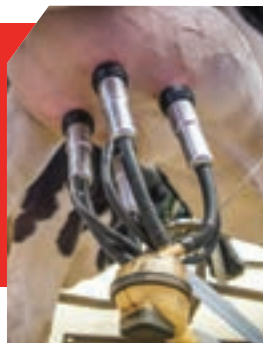
21

Bunjevačko prelo u Zagrebu
Veza sa zavičajem

26

Problemi u mljekarstvu
**Poljoprivrednici traže
zaštitu domaće proi-
zvodnje mlijeka i mesa**

30

Predstavljen svezak
Nove riječi za 2025. godinu
**Od suvremenosti
do baštine**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip
Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Ne-
venka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić,
Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)

- Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)
- Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
- Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
- Zvonko Sarić
(novinar)
- Jelena Dulić Bako
(novinarka)
- Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
- e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
- **LEKTOR:**
• Zlatko Romić
- **TEHNIČKA REDAKCIJA:**
• Thomas Šujić (tehnički urednik)
- Jelena Ademi (grafička urednica)
- **FOTOGRAFIJE:**
• Nada Sudarević
-
-

FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:

- Mirjana Trkulja
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
- (distribucija@hrvatskarijec.rs)
- **ADMINISTRACIJA:**
• Branimir Kuntić
- **TELEFON:** ++381 24/55-33-55;
• ++381 24/55-15-78;
• ++381 24/53-51-55
- **TEKUĆI RAČUN:** 325950060001449230
- **E-MAIL:** ured@hrvatskarijec.rs
- **WEB:** www.hrvatskarijec.rs
- **TISAK:** Rotografika d.o.o., Subotica
- List je upisan u Registar javnih glasila
- Agencije za privredne registre Republike Srbije
- pod registarskim brojem: NV000315
- COBISS SR-ID 109442828
-
- CIP - Katalogizacija
- u publikaciji Biblioteka
- Matice srpske, Novi Sad
- 32+659.3(497.113=163.42)

Popis birača

Glasačko pravo pravo je svakog punoljetnog građanina da bira svoje predstavnike na različitim razinama vlasti, od mjesnih zajednica pa do predsjednika države. No, na biralište se ne može tek tako i bilo gdje, već samo ako ste upisani u birački popis, što bi se s punoljetstvom trebalo automatski odraditi u sustavu, kao i kada se mijenja adresa ili netko premine. Ako bi trebalo biti tako, pitanje je kako i zašto postoje problemi s biračkim popisom. Toliki da ima slučajeva da u popisu birača ima više osoba nego što je punoljetnih građana u nekoj lokalnoj samoupravi. Toliki da, prema popisu birača, u 35 četvornih metara živi nevjerojatnih 30 ljudi. Toliki problemi da je reviziju popisa birača tražila i Europska unija. A sve to ostavljalo je (ostavlja i dalje) prostor za nagađanja o mogućim ne-regularnostima na izborima i nepovjerenje u rezultate izbora.

Sve te probleme trebali bi sada riješiti Zakon o jedinstvenom popisu birača i Komisija za popis birača. Ali ne odmah, ne ni brzo. Mandat komisije je pet godina, a ona treba riješiti probleme gomilane 15 godina, koliko postoji jedinstveni popis birača.

Jedan drugi popis birača, a to je poseban popis birača nacionalnih manjina nije u fokusu, jer on ima utjecaja samo na izbore za nacionalna vijeća nacionalnih manjina. Tu je možda najveći prostor za zlouporabe mogućnost da se na svoju riječ, bez dokaza o pripadnosti određenoj nacionalnoj manjini, danas upišete u poseban popis birača određene nacionalne zajednice, kada prođu izbori bez posljedica ispišete, a možda za naredne izbore poželite biti sudionikom izbora neke druge nacionalne manjine. Sve je dozvoljeno. I nije protuzakonito.

Z. V.

Dva i pol milijuna prijava za upis nelegalnih objekata

Do nedjelje u ponoć, kada je istekao rok za upis prava vlasništva na nepokretnostima, odnosno bespravnih objekata, po osnovu zakona »Svoj na svome« skoro dva i pol milijuna prijava stiglo je za upis nelegalnih objekata. Građanima koji su podnijeli prijave za upis bespravnih objekata na osnovu ovog zakona počela su stizati prva rješenja i već je obrađeno oko 200 prijava, rekla je za RTS ministrica građevinarstva, prometa i infrastrukture **Aleksandra Sofronijević** i dodala da u taj broj nisu ušli objekti u javnom vlasništvu, a procjena je da ih ima između milijun i milijun i pol.

Sada slijedi faza prigovora, a prioritet će imati uredni i nesporni predmeti, rekla je ministrica.

»Prigovor mogu uputiti sve osobe koje smatraju da im je neko pravo oštećeno ili oduzeto. Oni će odmah biti razmatrani, a Agencija nastavlja postupak ovisno o tome jesu li osnovani«, rekla je ministrica.

Istovremeno, kako je navela, i u prvoj i u drugoj fazi zakon omogućava da se za nesporne slučajeve izdaju potvrde. Postupak se, dodaje, provodi uz podršku Republičkog geodetskog zavoda, uz klasifikaciju predmeta po namjeni, površini i drugim kriterijima, a u analizi prijava korištena je i umjetna inteligencija. Na pitanje tko će prvi biti upisan u katastar, Sofronijević je istakla da je osnovni kriterij – redoslijed podnošenja prijava. Prema dosadašnjoj analizi, 74 posto svih prijava odnosi se na obiteljske stambene objekte, kao i pomoćne i ekonomske objekte.

»Ovim zakonom rješava se kaos koji je postojao više od 30 godina. Kada imate milijune neupisanih objekata i ljude koji svoju nepokretnost ne mogu prodati, naslijediti, dograditi ili staviti pod hipoteku, onda je jasno da je bilo neophodno sustavno rješenje«, istakla je.

U slučaju neuredne prijave Agencija obavještava podnositelja i ostavlja rok od 30 dana za dopunu dokumentacije. Ministarstvo procjenjuje da će u prvih šest mjeseci primjene zakona biti upisano između 300.000 i 500.000 objekata. U slučaju da vlasnik ne prijavi objekt Agencija će najprije rješavati podnijete prijave, a zatim će sačiniti popis neprijavljenih objekata i dostaviti ga Republičkom geodetskom zavodu.

Ministrica je rekla i kako država uvodi nultu toleranciju na novu bespravnu gradnju. Kontrola će se provoditi kroz godišnje snimanje cijelog teritorija Srbije, kontinuirani rad građevinskih inspekcija, ali i uporabu suvremenih tehnologija kao što su dronovi. Za objekte izgrađene bez dozvole predviđena je predbilježba u katastru, uz upis prava u korist države, a ishod može biti uklanjanje ili, odlukom Vlade, korištenje u javne svrhe. Za građane koji iz opravdanih razloga nisu stigli podnijeti prijavu, ostavljen je dodatni rok do 24. listopada.

»To su razlozi objektivne prirode – bolest, smrt člana uže obitelji, viša sila. Taj institut već postoji u upravnim i sudskim postupcima«, rekla je ministrica Sofronijević za RTS.

J. D.

U pripremi zakon o nepoštenim trgovačkim praksama

Uredba o ograničavanju marži ističe 1. ožujka, rekla je ministrica trgovine **Jagoda Lazarević** za RTS i dodala kako je vrijeme za sustavna rješenja. Ona je rekla da je ta uredba od početka bila instrument privremenog karaktera te da su dobavljači bili značajno relaksirani jer su bili oslobođeni rabata te sada imaju financijski prostor sniziti cijene. Prema njenim riječima, cilj Vlade Srbije nije bio da uredba o maržama izazove »instant« pojeftinjenja i to nije bila populistička mjera.

»Stabilizirali smo cijene, obuzdali inflaciju, a uredba nam je bila osnov i ključna u pisanju zakona o nepoštenim trgovačkim praksama, koji je prošao javnu raspravu i koji će biti europski, s našim rješenjima«, rekla je Lazarević.

Dodala je da neće biti prostora između završetka važne kratkoročne uredbe i donošenja zakona, jer će odmah biti reakcije države. Istakla je da će država pristupiti krajnje ozbiljno tužbi trgovinskog lanca *Delez*, koja je podnijeta Međunarodnom centru za rješavanje investicijskih sporova, kao i da će proces arbitraže trajati, jer se odnosi na mjeru koja je imala za cilj dobrobit svih građana.

»Zakon pogađa sve, od primarnog poljoprivrednog proizvođača, najslabije karike, do trgovca. Postojat će način da se vrši pritisak na cijene nadalje. Bit će zagarantirano da nitko neće moći nametati izdatke, a za onoga tko bude 'divljao' postoje novčane kazne. Pratit ćemo cijene i reagirati u roku od nekoliko dana«, kazala je Lazarević.

J. D.

Komisija za birački popis počela s radom

Početak sustavnog rješavanja problema

Očekivanja od Komisije do idućih izbora treba spustiti na realni nivo jer za deset mjeseci neće moći uraditi sustavnu reviziju, rekla je Emilija Orestović

*** Od građana se očekuje da sudjeluju u cijelom procesu i sve sumnje prijave Komisiji jer se bez toga teško može doći do svih podataka**

Na konstitutivnoj sjednici Komisije za reviziju, verifikaciju i kontrolu točnosti i ažuriranja biračkog popisa, koja je održana 4. veljače u Narodnoj skupštini, izabrano je troje predsjedavajućih. Predsjednica Skupštine **Ana Brnabić** izjavila je da će rotiranje predsjedavajućih biti na svaka tri mjeseca.

Održane dvije sjednice

»Prema zakonu, prvi predsjednik Komisije je iz redova članova koje su predložile organizacije civilnog društva i izabran je **Vujo Ilić**. Iz grupacije oporbenih zastupničkih grupa izabran je **Nebojša Spasojević** i iz grupacije zastupničkih grupa parlamentarne većine **Bojana Vraneš**. Čitav proces bio je izuzetno kompliciran«, rekla je, među ostalim, Brnabić jer su »izmjenama i dopunama Zakona o biračkom popisu morali postići dogovor između zastupničkih grupa vladajuće većine, oporbe i organizacija civilnog društva«.

Sljedeći sastanak održan je 9. veljače kada je usvojen Poslovnik o radu komisije i donijet radni i financijski plan komisije.

Komisija je samostalno tijelo koje čini deset članova i njihovi zamjenici, a imenuje ga Narodna skupština. Osam članova imenuje se na prijedlog zastupničkih grupa, dok se dva člana i njihovi zamjenici imenuju na prijedlog udruga koje je Republička izborna komisija ovlastila za promatranje najmanje tri izborna postupka.

Riješiti nepovjerenje građana u birački popis

Članica Komisije **Emilija Orestijević** iz CeSID-a rekla je za RTS da očekivanja od Komisije do idućih izbora treba spustiti na realni nivo jer za deset mjeseci neće moći uraditi sustavnu reviziju. Naime, uloga Komisije je da utvrdi stvarno stanje u jedinstvenom biračkom popisu, identificira eventualne nepravilnosti i predloži mjere za unaprjeđenje sustava koji je godinama pod sumnjom dijela javnosti i oporbe. Komisija ima petogodišnji mandat.

»Komisija će imati više od 30 ovlaštenja. Komisija ima pravo analizirati sva dokumenta – sve upise i brisanja iz biračkog popisa, praviti sistematičnu procjenu i davati prijedloge«, navela je Orestijević.

Ukazala je da bi nadležne institucije trebale postupati po prijedlogu Komisije, ali da ne zna kako će to djelovati u praksi. Istakla je da Komisija nema mogućnost izricanja kazni i sankcija.

»Birački popis generira nepovjerenje građana, mi jedinstven birački popis imamo 15 godina, postoje preporuke za mijenjanje i 15 godina ništa nije rađeno«, istakla je članica Komisije i dodala da će se institucije otvoriti za prijedloge koji budu upućeni.

»Komisija se sastala dva puta, komunikacija na sjednici je bila konstruktivna, korektna atmosfera. Međutim, kakva će biti suradnja, ostaje da vidimo. Imamo ogromnu priliku nešto uraditi«, navela je Orestijević.

Kao prioritet istakla je da se mora riješiti nepovjerenje građana u birački popis jer se ne može očekivati da građani sudjeluju na izborima ako je taj dokument, odnosno birački popis, netočan.

Dodala je da je među problemima u proteklom razdoblju bilo nalaženje duplih biračkih popisa, zatim prisustvo osoba koje ne bi trebale biti upisane na određenim adresama. Ona je rekla za RTS da Komisija može nalogati prekršajne postupke, kao i da je odsustvo sankcija problem, ali napominje da će Komisija inzistirati da se to riješi.

»Konačno postoji zakonski okvir da se to riješi, do sada su bili pokušaji preko radnih grupa, sada imamo priliku promjene raditi po zakonu«, istakla je Orestijevićeva.

Emilija Orestijević od građana očekuje da sudjeluju u cijelom procesu i sve sumnje prijave Komisiji jer se bez toga teško može doći do svih podataka, te je istakla da će civilno društvo pružiti ekspertnu podršku.

J. D.

Manjine politički most između Srbije i Hrvatske

»Prošlo je više od trideset godina od ratova, a u brojnim temama i dalje se vraćamo na iste rasprave, iste probleme i iste neriješene situacije. To nije stanje koje može trajati unedogled«, rekla je Jasna Vojnić * »Ne obnavljamo ništa što se obnoviti ne može, ali uklanjanje balasta ratova, raspada zajedničke države i politika koje su do toga dovele naša je obveza«, kazao je Milorad Pupovac

Predstavnicu Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srbiji (HNV) i Srpskog narodnog vijeća u Hrvatskoj (SNV) sastali su se u utorak, 10. veljače, u Beogradu, u Fondaciji *Antun Gustav Matoš*, kako bi razgovarali o unaprjeđenju odnosa Srbije i Hrvatske te o pitanjima koja godinama ostaju neriješena. Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** i predsjednik Samostalne demokratske srpske stranke **Milorad Pupovac** naglasili su da im je zajednički cilj jaka Hrvatska i jaka Srbija i da dvije zemlje budu dobri susjedi i pouzdani partneri, a ne taoci narušenih pitanja iz prošlosti.

Vojnić: Cilj nam je razvijati odnose bez tereta prošlosti

Jasna Vojnić izjavila je da se odnosi Srbije i Hrvatske, kada je riječ o ključnim temama, već dugo nalaze u zastoju, ističući da se i više od tri desetljeća nakon ratova javne rasprave i problemi stalno vraćaju na iste točke.

»Prošlo je više od trideset godina od ratova, a u brojnim temama i dalje se vraćamo na iste rasprave, iste probleme i iste neriješene situacije. To nije stanje koje može trajati unedogled«, rekla je Vojnić.

Naglasila je da susret ne predstavlja poziv na povratak u prošlost, već pokušaj da se odnosi dviju zemalja podignu na višu razinu.

»Ovo nije poziv na neku novu Jugoslaviju, niti nostalgija za vremenima koja su iza nas. Naprotiv, riječ je o pokušaju da se odnosi podignu na novi, viši i kvalitetniji nivo, primjeren vremenu u kojem živimo danas«, poručila je.

Prema njezinim riječima, cilj HNV-a i SNV-a je da Srbija i Hrvatska razvijaju partnerske i dobrosusjedske odnose, oslobođene tereta prošlosti.

»Naš je cilj da jaka Srbija i jaka Hrvatska budu dobri susjedi i pouzdani partneri, a ne taoci neriješenih pitanja iz prošlosti«, kazala je.

Vojnić je navela da je postignut dogovor o pokretanju intenzivne i kontinuirane javnomnijenjske kampanje, paralelno s institucionalnom suradnjom.

»Riječ je o dugoročnom procesu čiji je cilj podizanje razine informiranosti i edukacije šire javnosti, ali prije svega postupna promjena društvene svijesti – okretanje budućnosti, a ne stalno vraćanje unatrag.«

Najavila je i organizaciju velikih međunarodnih konferencija u Srbiji i Hrvatskoj koje će, kako je navela, biti usmjerene na ozbiljan dijalog, razmjenu iskustava i traženje rješenja, a ne na protokolarne aktivnosti.

»Mržnja i nepovjerenje ne smiju biti trajno stanje naših društava«, poručila je, pozvavši širu javnost da preuzme dio odgovornosti jer, kako je istaknula, svaka izgubljena godina znači novu generaciju koja odrasta bez povjerenja.

Milošević: Dosta je negativnosti, problema i loših stvari

Predsjednik Srpskog narodnog vijeća **Boris Milošević** istaknuo je da su predstavnici hrvatske zajednice u Srbiji i srpske zajednice u Hrvatskoj na sastanku u Beogradu otvoreno razgovarali o problemima s kojima se suočavaju manjinske zajednice, ali i o doprinosu kojim mogu pridonijeti unaprjeđenju odnosa dviju država. Milošević je rekao da su manjinske zajednice svjesne svojih ograničenja, ali i odgovornosti koju imaju.

»Razgovarali smo o tome koliko tereta kao manjinske zajednice možemo podnijeti – ne možemo puno, ali ono što možemo jest da pomognemo jedni drugima, da podignemo razinu komunikacije te da suradnja i razmjena iskustava budu bolji«, rekao je.

Prema njegovim riječima, cilj je da manjinske zajednice budu vidljivije u društvima u kojima žive i da vlastitim primjerom pokažu mogućnost dobre suradnje.

Dodao je da je osnovna poruka ovog susreta slanje pozitivnog signala javnosti.

»Osnovna poruka ovog sastanka jest da pošaljemo pozitivnu poruku javnosti – da nam je dosta negativnosti, problema i loših stvari koje se, kada se dogode u Srbiji i

Hrvatskoj, najčešće prelamaju preko manjinskih zajednica«, rekao je.

Milošević je naglasio da je važno pokazati kako se problemi mogu prevladavati kroz suradnju i međusobno razumijevanje.

»Želimo pokazati da se neke stvari mogu prevladati i da u javnost ode poruka razumijevanja i zajedničkog rješavanja problema, kako manjinskih, tako i onih koji se tiču šire zajednice«, zaključio je.

ali i cijena koju plaćaju Srbija i Hrvatska, bez obzira želi li se to priznati ili ne«, istaknuo je.

Pupovac je naveo da je zbog toga donesena odluka o ponovnoj aktivaciji i oživljavanju uloge političkog mosta.

»Znamo da to neće biti lako, jer stanje danas nije bolje nego ranije, a perspektive promjena su slabije, ali to smatramo svojom političkom obavezom«, rekao je.

Govoreći o ciljevima tog angažmana, Pupovac je naglasio da se ne radi o vraćanju u prošlost.

Pupovac: Mi smo zlatni most između Hrvatske i Srbije

Predsjednik Samostalne demokratske srpske stranke (SDSS) Milorad Pupovac ocijenio je da su Hrvati u Srbiji i Srbi u Hrvatskoj godinama imali ulogu »zlatnog političkog mosta« u odnosima dviju država te da je prekid te politike imao visoku cijenu, kako za manjinske zajednice, tako i za Srbiju i Hrvatsku u cjelini.

»Mi Hrvati u Srbiji i Srbi iz Hrvatske postali smo neka vrsta zlatnog mosta između Hrvatske i Srbije. Tu politiku prakticirali smo do prije tri godine, kada smo, razočarani stanjem odnosa, svoje aktivnosti privremeno zaustavili«, rekao je Pupovac.

Prema njegovim riječima, ubrzo se pokazalo da je takav zastoj donio ozbiljne posljedice.

»Brzo smo shvatili da za to postoji cijena – za hrvatski narod koji živi u Srbiji i za srpski narod koji živi u Hrvatskoj. To je visoka cijena u pogledu teške i toksične atmosfere,

»Ne obnavljamo ništa što se obnoviti ne može, ali uklanjanje balasta ratova, raspada zajedničke države i politika koje su do toga dovele naša je obveza.«

Dodao je da je u interesu i Srbije i Hrvatske da budu stabilne i europski orijentirane države.

»Jača Srbija i jača Hrvatska, snažnija europska Hrvatska i snažnija europska Srbija, sigurnije u međusobnim odnosima i unutar sebe, cilj su kojem treba težiti«, rekao je Pupovac.

Upozorio je da su govor mržnje i toksična atmosfera i dalje snažno prisutni u javnom prostoru.

»U takvoj atmosferi teško je voditi bilo kakvu politiku, a najmanje manjinsku. Zato je oslobađanje društava od toga ozbiljna politička dužnost.«

Pupovac je dodao da je sastanak u Beogradu održan upravo s tom namjerom, izrazivši nadu da će sličan susret uskoro biti održan i u Zagrebu.

M. V. R.

Izborna godina za nacionalne manjine (VI.)

Uloga medija u izborima za vijeća nacionalnih manjina

RTS je dužan u svom programu ravnomjerno, bez diskriminacije i pod istim programskim i tehničkim uvjetima, predstaviti sve izborne liste i kandidate povodom raspisanih izbora za nacionalnomanjinska vijeća dok je RTV dužan predstaviti sve izborne liste za izbore na teritoriju AP Vojvodine * Zakonska obveza je da mediji kojima su posredno osnivači nacionalna vijeća svoje izvještavanje i sadržaje usklade s načelima rada javnih medijskih servisa, a uređivačka politika mora biti nezavisna od osnivača * Otvoreno zalaganje za jednu političku stranku ili opciju nespojivo je s novinarskom profesijom

Kao i na svakim izborima koji se svako malo u Srbiji održavaju, tako su i na izborima za nacionalnomanjinska vijeća mediji od izuzetnog značaja te je stoga njihova uloga i način izvještavanja kada je u pitanju praćenje kampanje i izbora reguliran zakonom. Prema članku 39. Zakona o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina mediji izvještavaju za izbore o nacionalnim vijećima u skladu sa zakonima kojima se regulira područje javnog informiranja i zakonima kojima se regulira izborni postupak. To su Zakon o izboru narodnih zastupnika, Zakon o informiranju i medijima, Zakon o javnim medijskim servisima i Zakon o elektroničkim medijima. Naravno, budući da su izbori za nacionalnomanjinska vijeća specifični, za njih su zainteresirani uglavnom pripadnici 23 nacionalne manjine i nacionalnomanjinski mediji, ali ne može se zanemariti ni društvo u cjelini u kojem pripadnici nacionalnih manjina žive te i mediji na srpskom jeziku imaju obvezu pratiti ih.

Nepriistrano, pravično, uravnoteženo

Kako piše prof. dr. sc. **Vladimir Đurić** u monografiji *Komentar zakona o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina* (Vijeće Europe, 2022.), ovaj članak donosi »izvjesnu dilemu« u pogledu obavještavanja u različitim medijima, osobito u pogledu obaveza javnih medijskih servisa. Naime, prema Zakonu o izboru narodnih zastupnika javni servisi su dužni u svom programu svim podnositeljima proglašanih izbornih lista i kandidatima osigurati da predstave svoje izborne programe besplatno i bez diskriminacije, i to nepriistrano, pravično i uravnoteženo. Međutim, u Zakonu o javnom informiranju spominju se samo mediji na jezicima nacionalnih manjina, a ne i obveze javnih medijskih servisa prema izborima za nacionalna vijeća. Zakon o javnim medijskim servisima pak u pogledu izbora spominje

samo republičke, pokrajinske i lokalne izbore u vrijeme predizborne kampanje.

Tako se u zakonu navodi obveza »besplatnog i jednakog predstavljanja političkih stranaka, koalicija i kandidata koji imaju potvrđene izborne liste na nacionalnom, pokrajinskom ili lokalnom nivou u vreme izborne kampanje, kao i dužnost da u redovitim informativnim programima i u posebnim emisijama koje su posvećene izbornoj kampanji postupa u skladu s principima nepristrasnog, pravičnog i uravnoteženog predstavljanja političkih subjekata, odnosno izbornih lista i kandidata na izborima«. Drugim riječima, prema ovim zakonima uloga javnih servisa ostaje nejasna. Jedino se postavlja zahtjev da uređivačka politika i onih medija čiji su posredni osnivači nacionalna vijeća bude nepristrana. Đurić objašnjava da se radi o većem broju izbora s ogromnim brojem lista i kandidata od kojih se neke podnose na sam dan održavanja elektorske skupštine kao i da je riječ o izborima za koje šira javnost možda nema interesa u istoj mjeri kao pripadnici nacionalnih manjina.

Rješenje ove dileme nađeno je na podzakonskom nivou te je Savjet Regulatornog tijela za elektorničke medije donio Pravilnik kojim je propisano da je Radio-televizija Srbije dužna u svom programu ravnomjerno, bez diskriminacije i pod istim programskim i tehničkim uvjetima predstaviti sve izborne liste i kandidate povodom raspisanih izbora za nacionalnomanjinska vijeća dok je Radio-televizija Vojvodine dužna predstaviti sve izborne liste za izbore za nacionalnomanjinska vijeća koja su registrirana na teritoriju AP Vojvodine.

Manjinski mediji

Kada je riječ o manjinskim medijima, Zakon o javnom informiranju i medijima propisuje da »načela rada medija čiji su izdavači osnovani od strane nacionalnih vijeća nacionalnih manjina moraju biti usklađena s načelima rada

javnih medijskih servisa« i da je uređivačka politika nezavisna od osnivača. Kako bi se osiguralo ostvarivanje profesionalnih i etičkih standarda u radu medija čiji su izdavači osnovani od nacionalnih vijeća nacionalnih manjina, Zakon donesen 2023. godine propisuje »donošenje internog akta koji usvajaju nacionalno vijeće nacionalne manjine i izdavač, i ovaj akt treba bliže urediti odnose između osnivača i izdavača«, odnosno između recimo Hrvatskog nacionalnog vijeća i NIU *Hrvatska riječ*, Mađarskog nacionalnog vijeća i *Magyar Szó* i *Hét Napa*, Slovačkog nacionalnog vijeća i NIU *Hlas ľudu* itd. Nadalje se dodaje kako su izdavači čiji su osnivači nacionalna vijeća nacionalnih manjina dužni svake godine objaviti financijski izvještaj i izvještaj o provođenju internog akta.

Do sada su, međutim, interni etički medijski kodeks usvojili jedino NIU *Ruske slovo*, NIU *Ridne slovo*, a kako je ravnateljica NIU *Hrvatska riječ* izvijestila na sjednici HNV-a, u ovogodišnjem programu ustanove je i usvajanje internog akta – etičkog medijskog kodeksa kojim bi se trebali urediti odnosi između HNV-a i ove novinsko-izdavačke ustanove. Budući da je NIU *Ruske slovo* jedini tjednik u kojem su ovi odnosi uređeni, njihov se interni etički kodeks uzima za sada kao jedini relevantan izvor o tome kako se ovi odnosi mogu urediti, mada su mogući i drugi modeli jer o sadržaju akta pregovaraju i zajednički usvajaju nacionalnomanjinsko vijeće i novinska ustanova.

Etički medijski kodeks

Kada je riječ o kodeksu koji su usvojili NIU *Ruske slovo* i rusinsko nacionalno-manjinsko vijeće, među ostalim se u njemu regulira i odnos i način praćenja izbora za vijeće. Polazi se od zakonske obveze da su mediji kojima su posredno osnivači nacionalna vijeća dužni svoje izvještavanje i sadržaje uskladiti s načelima rada javnih medijskih

servisa, odnosno da budu garant medijskog pluralizma na manjinskoj medijskoj sceni i profesionalnog izvještavanja, kroz uspostavljanje garancija uređivačke nezavisnosti medija i unaprjeđenje kvalitete informiranja i medijskih sloboda u manjinskim medijima. Principi kojima se ovaj medij treba rukovoditi je istinito, nepristrano, potpuno i blagovremeno informiranje; nezavisnost uređivačke politike; nezavisnost od izvora financiranja; zabrana svakog oblika cenzure i nezakonitog utjecaja na rad javnog medijskog servisa, redakcije i novinara; primjena međunarodno priznatih i principa, a naročito poštovanje ljudskih prava, sloboda i demokratskih vrijednosti te poštovanje profesionalnih standarda i kodeksa. U pogledu izbora navodi se u ovome kodeksu kako će se NIU *Ruske slovo* striktno držati Kodeksa novinara Srbije, te da će se rukovoditi principom nepristranog i jednakog predstavljanja političkih stranaka, koalicija i kandidata koji imaju potvrđene izborne liste za sve izbore koji se održavaju, a da će izborima za nacionalnomanjinska vijeća posvetiti naglašenu pažnju.

»Tjednik *Ruske slovo* i novinska agencija *Ruthenpress* će ustaliti i raniju pozitivnu praksu da – u namjeri da se svim kandidatima-listama osigura jednak prostor, objektivni i nepristran pristup u svojevrsnom tiskanom medijskom javnom servisu na rusinskom jeziku – za predizbornu kampanju u izborima za novi saziv Rusinskog nacionalnog vijeća unaprijed utvrdi pravila o praćenju predizborne kampanje, samoregulatorni Informativnik za praćenje predizborne kampanje, koja će se jednako odnositi na sve podnositelje izbornih lista i o kojima će oni unaprijed biti obaviješteni«, stoji u Kodeksu.

Navodi se i kako je »otvoreno zalaganje za jednu političku stranku ili opciju nespojivo s novinarskom profesijom« kao i da »novinar/urednik ne bi trebao izvještavati o temama u kojima ima osobni, politički ili komercijalni interes«.

J. D.

Sudjelovanje Hrvata u saveznoj kolonizaciji Vojvodine 1945. – 1948. (VI.)

Nezadovoljstvo planovima kolonizacije

Potpredsjednik Narodne vlade Hrvatske Franjo Gaži molio je ministra pravosuđa DFJ i ministra za Hrvatsku u Beogradu Franju Fola da se utječe na Ministarstvo za kolonizaciju kako bi se »područje za kolonizaciju Hrvata proširilo«, no ovoj molbi nije udovoljeno

Osim Stanišića i Riđice, gdje ih je bilo najviše, kolonisti iz Dalmacije naselili su se još u Sivcu, oko 90 obitelji iz raznih kotareva. Prema popisu 1948. u Sivcu je bilo 362 Hrvata. Banatsko selo Guduricu u blizini rumunjske granice naselili su kolonisti iz dalmatinskih kotareva Trogira, Šibenika, Knina i Benkovca. Hrvata na tom području prije savezne kolonizacije nije bilo pa za 129 osoba hrvatske nacionalnosti popisanih 1948. godine možemo reći da potječu od kolonista iz Dalmacije. U neznatnom broju naseljavane su dalmatinske obitelji i u drugim mjestima Banata poput Kačareva kod Pančeva (87 Hrvata 1948.) jer je Hrvatska dobila nakon preraspodjele dio mjesta od kojih je Slovenija odustala, a za koju je područje kolonizacije bio predviđen Banat.

Komisija je imala velikih problema sa samoinicijativnim naseljavanjem u neka naselja i zauzimanjem kuća. Prilikom diobe kuća naseljenici su se nastojali grupirati prema mjestima podrijetla, što je bilo primjetno u Filipovu (danas Bački Gračac) i Krmaji (danas Kljajićevo). U Krmaji, u njegov jugoistočni dio, naseljen je i nešto manji broj kolonista s područja nekadašnjih kotareva Slunja, Ogulina i Jastrebarskog (Žumberak), među njima i stotinjak Hrvata (1948. godine popisano 112 Hrvata). S područja Žumberka i Vojnića potjecali su kolonisti u Sonti, selu koje je imalo većinsko hrvatsko stanovništvo. U početku je dolazilo do napetosti između kolonista i domaćeg stanovništva, a ponegdje, kao npr. u Čonoplji, i do nacionalne netrpeljivosti. O stereotipovima između doseljenog i autohtonog stanovništva **Vladimir Đurić** je zabilježio: »Odnos između doseljenika i domorodaca bio je isprva netrpeljiv. Doseljenici su gledali na domoroce kao na bogate seljake, a sebe su smatrali zaslužnim za narodnu revoluciju. Domoroci su nerado, kritizerski i s visine, gledali na nove doseljenike. Njihove postupke iz prvih dana nazivali su divljim, 'šumskim'. Umesto neposredne pomoći i poverenja, došlo je do obostranog omalovažavanja i grubog podvajanja. Interesantno je pomenuti da je u naseljima sa većim brojem domorodačkog stanovništva proces prilagođavanja u izvesnom smislu išao teže« (Đurić 1960, 16). U Čonoplji su prvo usklađeni odnosi s mjesnim Hrvatima Bunjevcima

(646 Hrvata 1948. godine), a potom i s Mađarima (Đurić 1960, 17). Gotovo svi Hrvati u Čonoplji bili su starosjedioci s tek neznatnim brojem koloniziranih.

Planovima kolonizacije bilo je predviđeno naseljavanje 1.000 obitelji kolonista u Vojvodinu iz Gorskog kotara i to: u Bajmok 350, Bački Breg 200 i Kolut 500 obitelji. Kasnije su se kvote za naseljavanje korigirale i za Bački Breg je smanjena na 50 obitelji. Prvotni plan za kolonizaciju stanovništva iz kotara Ogulin bila je Baranja, potom selo Kolut u Bačkoj. Bajmok je prema nekim planovima trebalo naseliti većinom kolonistima iz kotareva Čabar, Vrbovsko i Delnice, no od toga se kasnije djelomično odustalo te su znatnog udjela u kolonizaciji Bajmoka dobili stanovnici podrijetlom iz ogulinskog kraja. Većina kolonista naseljenih u Bajmok bila je srpske narodnosti i uglavnom podrijetlom iz Drežnice. Ostali kolonisti dolazili su iz Jasenaka, Dubrava, Ponikava, Brestovca, Gojaka, Tounja, Musulinskog Potoka, Gomirja itd. (Ćupurdija 1987, 15).

U Apatin doseljeno oko 1.000 Hrvata

Hrvati su doseljivali u manjem broju u Bajmok, tek po nekoliko obitelji, iz kotareva Čabar, Delnice i Vrbovsko. Prvi transport s 209 obitelji i 1.122 članova činili su najvećim dijelom kolonisti iz Drežnice koji su u Bajmok stigli 20. XI. 1945. Drugi transport kolonista za Bajmok krenuo je iz Drežnica i Ogulina 14. XII. 1945., a stigao je 17. XII. 1945. Transport su sačinjavale 43 obitelji sa 120 članova iz kotara Čabar, 106 obitelji sa 615 članova iz kotara Ogulin (većinom iz Drežnice), 8 obitelji s 45 članova iz kotara Vrbovsko i 5 obitelji s 19 članova iz kotara Delnice. Treći transport stigao je u Bajmok 15. III. 1946. Prema 68 odobrenih molbi za kolonizaciju Bajmoka transport su sačinjavali kolonisti iz kotara Ogulin s 48 molbi, zatim Čabar s 11, Delnice s 4 i Vrbovsko s 5 molbi. Osim navedenih transporta u Bajmok su pristizali kolonisti u manjim grupama tijekom 1946. i 1947. godine (Ćupurdija 1987, 22-23, 34). Veliku većinu hrvatskog stanovništva u Bajmoku koje je nakon kolonizacije tek neznatno poraslo činilo je starosjedilačko stanovništvo. Iz Like i Hrvatskog primorja je naj-

veći broj Hrvata doseljen u Apatin s područja nekadašnjeg kotara Gospić, oko 1.000 osoba. Dio tamošnjeg hrvatskog stanovništva činili su doseljenici iz okolnih šokačkih sela naseljenih u prijašnjim desetljećima, ponajviše u međuratnom razdoblju (1948. godine popisano 1.297 Hrvata). Kolut su naselili Hrvati iz kotareva Gospić, Otočac, Brinje (1948. godine 404 Hrvata), zatim Bački Brestovac kolonisti s istog područja (1948. godine 168 Hrvata). Kolonisti su iz svojih sela s pokretnom imovinom koju su posjedovali dolazili do Gospića na različite načine: pješice, zaprežnim kolima, kamionima koje je osiguravala vojska. Iz Gospića su kamionima prevoženi do željezničke postaje u Josipdolu od kuda su kretali transporti za Vojvodinu (Maticka 1990, 67). Sv. Ivan (danas Prigrevica) naselili su kolonisti iz nekoliko ličkih kotareva te iz Gline i Petrinje (1948. godine 155 Hrvata). Iz kotara Perušić Hrvati su se naselili u Doroslovo (1948. godine 153 Hrvata).

Problemi oko naseljavanja

Postojalo je nezadovoljstvo od strane Hrvata u Vojvodini planovima kolonizacije pa su njihovi predstavnici **Jerko Zlatarić** i (**Petar?**) **Maslić**, predsjednik Glavnog narodnog odbora Vojvodine uputili pismo Narodnoj vladi Hrvatske i njezinom potpredsjedniku **Franju Gažiju** u kojem su tražili »da se u pitanju kolonizacije seljaka u Vojvodinu postupi hitno i energično od strane naše vlade i odmah pošalje jednog vrsnog stručnjaka u pitanjima kolonizacije sa jednim članom vlade, koji bi se tamo energično založili, da se područje za kolonizaciju Hrvata proširi. Hrvati u Vojvodini smatraju da je ono područje koje je dosada određeno premaleno, tj. da napuštenih njemačkih imanja nema toliko koliko bi trebalo za Hrvate iz Vojvodine i za kolonizaciju onih agrarnih interesenata Hrvata, koji će preostati iza kako se namire zemljom putem unutrašnje kolonizacije u

Hrvatskoj« (Pejin 1992, 36). Potpredsjednik Narodne vlade Hrvatske Franjo Gaži molio je ministra pravosuđa DFJ i ministra za Hrvatsku u Beogradu **Franju Frola** da se utječe na Ministarstvo za kolonizaciju kako bi se »područje za kolonizaciju Hrvata proširilo« i time njihovo nezadovoljstvo odstranilo. Upoznat s rasporedom bunjevačkih i šokačkih naselja u Bačkoj, ali i odnosom vlasti u Kraljevini Jugoslaviji prema Bunjevcima i Šokcima, Gaži je smatrao da bi kolonisti Hrvati trebali biti grupirani u kolonijama u susjedstvu tih naselja. Gaćeša zaključuje da se na takav način htjelo stvoriti »određeni etnički majoritet u navedenim bačkim oblastima, na čemu su se temeljile težnje poraženih društveno-političkih snaga, oličenih u ostacima HSS-a, o njihovom priključenju Hrvatskoj« (Gaćeša 1984, 312). Inicijativa Jerkovića i Maslića koju su podržavali Franjo Gaži i Franjo Frol nije dobila podršku pri Ministarstvu za kolonizaciju. Ministar za kolonizaciju **Sreten Vukosavljević Frola** je obavijestio o neslaganju s inicijativom sljedećim riječima: »Mislim da nema ni najmanje povoda sumnji da ovo Ministarstvo drukčije postupi sa borcima koji su Srbi, a drukčije sa borcima koji su Hrvati. (...) Jedan deo boraca iz Hrvatske, Hrvata, pokazuje težnju da se naseli sa svojim susedima Srbima borcima iz Hrvatske. Svakome se stavlja na raspolaganje da se naseli kako želi: bilo zajedno sa svojim susedima, bilo posebno sa Hrvatima. (...) Zemljište koje preostaje posle naseljavanja boraca određeno je za arondiranje imanja domaćih agrarnih interesenata. Tako je po zakonu. Ovaj posao ne spada u nadležnost Ministarstva za kolonizaciju i agrarnu reformu Srbije. Koliko mi je poznato taj posao nije ni počeo da se radi. Do sada nema razloga sumnjati da će se u dodeljivanju zemlje drukčije postupiti s Hrvatima iz Vojvodine nego sa Srbima iz Vojvodine« (Gaćeša 1984, 312-313).

Mario Bara

(*Godišnjak za znanstvena istraživanja*, br. 2)

FOTO: www.ravnoplov.rs

Dr. sc. Damir Demonja, povjesničar umjetnosti

Ima smisla razvijati hrvatsku turističku rutu u Vojvodini

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Dr. sc. **Damir Demonja** znanstveni je savjetnik u trajnom izboru na Institutu za razvoj i međunarodne odnose (IRMO) u Zagrebu. Njegovi istraživački interesi obuhvaćaju širok raspon tema: turizam i njegove različite oblike, posebno kulturni i ruralni turizam, različite aspekte/pitanja turizma, kulturno-povijesnu baštinu u funkciji turizma te antropološke i interdisciplinarne aspekte/pitanja povijesti umjetnosti i kulture općenito. Autor je više od 220 znanstvenih i stručnih radova, šest znanstvenih knjiga i jedne uredničke. Osim istraživačkog rada u navedenim znanstvenim područjima/temama, sudjeluje u znanstveno-istraživačkim i tržišnim projektima Instituta. U okviru rada na Institutu sudjelovao je samostalno ili kao koautor prezentacija/radova/predavanja na međunarodnim i domaćim konferencijama, radionicama i seminarima. Član je znanstvenih i organizacijskih odbora međunarodnih znanstvenih konferencija, znanstveni recenzent međunarodnih i domaćih interdisciplinarnih znanstvenih časopisa te voditelj i koordinator međunarodne suradnje s fakultetima i institutima u Hrvatskoj i inozemstvu. Od ožujka 2024. godine član je Matičnog odbora za interdisciplinarno znanstveno područje – različita znanstvena područja i polja, Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje, znanost i tehnološki razvoj Republike Hrvatske iz Zagreba, a također je član Znanstvenog vijeća za turizam i prostor Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU), od rujna 2019. godine, sada u drugom mandatu.

► **S prof. dr. sc. Vladimirom Stojanovićem i prof. dr. sc. Draganom Damjanovićem objavili ste rad *Radovi zagrebačke radionice vitraja Ivana Marinkovića u župnoj crkvi sv. Josipa u Deronjama. Kako je došlo do suradnje, do toga da istražujete i na prostorima Vojvodine? Što ste još istraživali u Vojvodini?***

Moj kolega i prijatelj, prof. dr. sc. **Vladimir Stojanović**, osim tema kojima je profesionalno vezan za svoj poziv sveučilišnog profesora, duži niz godina zanima se i bavi proučavanjem povijesno-umjetničke baštine Vojvodine. O tome smo nas dvojica često pričali, redovito me izvje-

šćivao o svojim istraživačkim avanturama u polju povijesti umjetnosti. S obzirom na to da je Vladimir vjerodostojan profesor i istraživač, u svoja istraživanja kojima je obuhvatio najrazličitije aspekte umjetničkog naslijeđa kraja u kojemu živi i kojega voli, želio je uključiti profesionalca, povjesničara umjetnosti, koji bi mu pomogao upotpunjavati njegova vlastita istraživanja koja je provodio na terenu, ali i u arhivima, što mi se čini osobito važnim. Naime, malo se pozornosti posvećuje istraživanjima arhivske građe; donekle je to i razumljivo jer je do nje teško doći, i ako se to dogodi, počesto je takva građa nesređena, a k tome je i na latinskom ili nekom stranom jeziku. Teme koje je Vladimir istraživao, prije svega one arhitektonske, meni su vrlo bliske jer sam na temi arhitekture doktorirao, i sa zadovoljstvom, ali i odgovornošću, prihvatio sam njegov poziv da zajedno gradimo priče koje uključuju povijest umjetnosti, povijest, etnologiju i antropologiju, odnosno baštinu u najširem smislu. Mislim da se tu dogodila zanimljiva, vrijedna i konkretna znanstvena suradnja kojom smo postigli kvalitetnu ravnotežu međusobnih profesionalnih ekspertiza. U istraživanje o djelima i radu vitražista **Ivana Marinkovića** uključili smo cijenjenog hrvatskog stručnjaka povijesti umjetnosti, moga kolegu prof. dr. sc. **Dragana Damjanovića** s Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, koji veliki dio svog znanstveno-istraživačkog vremena provodi u arhivima, prikupljanju, obradi i interpretaciji podataka, pa su njegovi rezultati u ovom našem zajedničkom znanstvenom radu bili i te kako vrijedni. Ovom našom zajedničkom suradnjom, osim što smo na uvid zainteresiranoj javnosti donijeli do sada nepoznate, ali vrijedne i važne podatke o jednom gotovo nepoznatom autoru i njegovom umjetničkom, stvaralačkom opusu, Vladimir i ja proširili smo našu osobnu, ali i međuinstitucijsku i međudržavnu suradnju, koja se nastavlja i dalje. Vladimir i ja istraživali smo, i u objavljenim visoko vrednovanim znanstvenim radovima obradili, i teme naslijeđa, odnosno vjerskih obilježja u primjerima javne plastike/skulpture u Odžacima, dok je posebno izazovna istra-

Za održivost jedne takve rute trebalo bi identificirati atrakcije, npr. hrvatske kulturne i povijesne lokalitete, manifestacije, gastronomiju; obvezno uključiti lokalnu zajednicu kroz suradnju s hrvatskim udrugama, kulturnim, odnosno baštinskim dionicima, turističkim organizacijama, OPG-ovima; oblikovati »paket ponudu« s kombiniranim smještajem, prehranom, aktivnostima, prijevozom te osmisliti promociju putem turističkih sajмова, društvenih mreža, suradnju s turoperatorima

živačka tema bilo istraživanje izgradnje i uređenja kapele svetoga Vendelina u Odžacima temeljem terenskog rada i, napose, dokumenata koje je Vladimir pronašao u Arhivu Kaločke nadbiskupije i za korištenje ih obradio uz pomoć suradnika. Osim tema iz polja povijesti umjetnosti, tijekom više od desetljeća uspješne suradnje, Vladimir i ja, samostalno ili s našim suradnicima, obrađivali smo i druge teme kojima smo se profesionalno bavili, na primjer, zaštitom prirodnog naslijeđa u Vojvodini, odnosno Srbiji i Hrvatskoj, a sve naše zajedničke znanstvene rezultate objavljivali smo u međunarodnim i domaćim znanstvenim časopisima najviše znanstvene vrsnoće i kakvoće.

► Zašto je značajno istraživanje o radu Ivana Marinkovića u crkvi u Deronjama, koliko će ono dopuniti već poznate podatke o njegovom radu?

Vitraži župne crkve svetog Josipa u Deronjama predstavljaju dragocjen primjer umjetničkog zanatstva, odnosno umjetničke industrije s početka 20. stoljeća. Oni svjedoče o načinu na koji je tada funkcioniralo umjetničko tržište u prvoj jugoslavenskoj državi, u vrijeme kada su radionice s prostora nekadašnje Austro-Ugarske, zaštićene carinama i novim državnim granicama, počele širiti svoje poslovanje širom novonastale države. Vitraži Ivana Marinkovića u Deronjama potvrđuju postojanje vrijednog fragmenta zajedničkog kulturnog prostora Srbije i Hrvatske, oblikovanog do sada malo poznatim umjetničkim i zanatskim vezama. Njihovo istraživanje i zaštita pružaju priliku za jačanje prekogranične suradnje kroz projekte konzervacije, razmjenu stručnjaka i zajedničku promociju kulturne baštine. Uključivanjem ovakvih lokaliteta u tematske rute i programe odr-

živog kulturnog turizma potiče se očuvanje naslijeđa, razvoj lokalnih zajednica i odgovorno upravljanje resursima, uz stvaranje novih mostova suradnje na poljima kulture, umjetnosti, baštine i kulturnog turizma.

► Ima li njegovih radova još na prostorima Vojvodine, jesu li istraženi?

U ovome trenutku to ne znamo, moguće da ima s obzirom na postojanje radionice koja je u to vrijeme bila vrlo aktivna. Mislim da upravo objavljivanje naših znanstveno-istraživačkih rezultata može biti poticaj u ustrajnosti istraživanja radova vitražista Ivana Marinkovića i njegove radionice, jer se radi o umjetniku koji je realizirao radove izuzetne oblikovne i tehničke vrsnoće.

► Rekli ste da s prof. dr. sc. Vladimirom Stojanovićem surađujete oko 15 godina. Što su teme i područja vaših zajedničkih istraživanja? Radite li sada ne nekim zajedničkim projektima?

S Vladimirom surađujem desetljeće i pol, redovito smo zajedno samostalno i/ili u suradnji s našim kolegama istraživali teme koje su, u širem smislu obuhvaćale turizam, a većinu istraživanja usmjerili smo na ekoturizam, održivi razvoj, upravljanje zaštićenim područjima i zaštitu okoliša. Rezultate naših istraživanja uglavnom smo objavljivali kao znanstvene radove u domaćim i međunarodnim znanstvenim časopisima najviše znanstvene vrsnoće, a neke smo teme predstavljali kroz predavanja na međunarodnim kongresima. Slijedom naše suradnje, između naše dvije institucije, Instituta za razvoj i međunarodne odnose, IRMO, Zagreb, i Departmana za geografiju, turizam i hotelijerstvo Prirodno-matematičkog fakulteta Univerziteta u Novom

Sadu sklopljen je Sporazum o suradnji, koji i ovim našim zajedničkim znanstveno-istraživačkim i drugim aktivnostima pokazuje da je takav formalizirani oblik povezanosti i rada višerazinski potreban i održiv.

► **Autor ste prve knjige na hrvatskom jeziku o arhitekturi, muzejima i kulturno-turističkim atrakcijama Pariza *La joie de Paris: Radost Pariza – Riznica umjetnosti*. Pariz je uvijek inspirativan, koliko ste uspjeli prikazati ga na jedan drugačiji način?**

Pariz je grad u kojemu je moj drugi dom. To je grad kojega iskreno i nesputano volim, u kojemu sam se profesionalno, znanstveno i stručno, usavršavao još od 1994. godine sve do danas, i uvijek mu se vraćam. Premda se može činiti da se o Parizu sve zna, to nije tako, a ja sam u svojoj knjizi pokušao prikazati Pariz kojeg sam doživio i osjetio, koji će vas »natjerati« da ga sami nastavite istraživati i stvorite vlastita ugodna sjećanja na vrijeme koje ste proveli u tom gradu, prebogatim raznovrsnim povijesnim, umjetničkim, kulturnim i drugim spomenicima i doživljajima. Ova knjiga, objavljena u izdanju Izdavačke kuće *Meridijani* i urednice prof. **Petre Somek** za sada predstavlja prvi i jedini monografski rad o Parizu na hrvatskom jeziku, pružajući jedinstvenu priliku svim zaljubljenicima Pariza, Francuske i *joie de vivre* uvid u odabrane primjere pariške arhitekture, muzeja i kulturno-turističkih atrakcija. Pisao sam je iz perspektive kulturne povijesti, povijesti umjetnosti, te povijesti arhitekture, a temelji se na nizu mojih tekstova koje sam objavljivao u uglednom hrvatskom časopisu za zemljopis, povijest, ekologiju i putovanja *Meridijani*, koji su okupljeni na jednome mjestu i opremljeni brojnim i kvalitetnim ilustracijama u publikaciji koja je izvor zanimljivih i vjerodostojnih podataka svim budućim posjetiteljima Pariza.

► **I kada već govorimo o Parizu, koliko je Pariz imao utjecaja na hrvatske slikare, arhitekta...?**

Pariz je jedan od gradova Europe iz kojega su kroz povijest, a i danas, dolazili važni poticaji iz svih područja, osobito kulture i umjetnosti. S gledišta hrvatske kulture i umjetnosti utjecaj Pariza na hrvatsko slikarstvo (**Bukovac, Račić, Kraljević, Junek, Uzelac, Mujadžić, Hegedušić, Parać, Režek, Picelj, Knifer, Vaništa...**), kiparstvo (**Meštrović, Kožarić, Augustinčić...**) i književnost (**Matoš, Krleža, Ujević, Kumičić...**) bio je iznimno velik i važan, i tako u svim drugim granama umjetnosti, do danas. Pariz je imao značajan utjecaj na hrvatske slikare, arhitekta i umjetnike, posebno u razdoblju od kraja 19. do sredine 20. stoljeća. Mnogi hrvatski umjetnici studirali su ili boravili u Parizu, gdje su bili izloženi modernim umjetničkim strujanjima i tehnikama. Pod utjecajem Pariza bili su, na primjer, Vlaho Bukovac, slikar koji je studirao u Parizu i bio pod utjecajem impresionizma; Miroslav Kraljević, slikar koji je boravio u Parizu i bio pod utjecajem kubizma; **Ljubo Babić**, slikar i teoretičar umjetnosti koji je studirao u Parizu; **Juraj Neidhardt**, arhitekt koji je radio u atelijeru Le Corbusiera u Parizu, i brojni drugi. S obzirom na to da je Pariz bio središte moderne umjetnosti i arhitekture, hrvatski umjetnici bili su inspirirani djelima umjetnika kao što su **Picasso, Matisse** i **Le Corbusier**, što se može vidjeti

u mnogim djelima hrvatskih umjetnika od impresionističkih pejzaža do kubističkih i apstraktnih kompozicija. Također, Pariz je bio mjesto gdje su hrvatski umjetnici mogli eksperimentirati s novim stilovima i tehnikama, i gdje su mogli uspostaviti kontakte s drugim umjetnicima i intelektualcima iz cijele Europe.

► **Vaši istraživački interesi širokog su raspona tema, pa i turizam i njegovi posebni oblici – kulturni i ruralni turizam, kulturno-povijesno naslijeđe u funkciji turizma. Koliko je Hrvatska uspjela iskoristiti svoje kulturno, povijesno, gospodarsko naslijeđe u turističke svrhe? Može li više, bolje?**

Moje znanstvene i istraživačke teme obuhvaćaju poglavito područje interdisciplinarnih humanističkih znanosti, etnologiju i antropologiju, te povijest umjetnosti, ali s obzirom na dinamičnost današnje znanosti i njezinu transparentnost, teme mojih istraživanja dotiču i interdisciplinarnu društvenu znanost, te tako na najbolji mogući način korespondiraju sa znanstvenom stvarnošću. Što se tiče uspješnosti Hrvatske u turističkom smislu, opće je mjesto da Hrvatska ima bogato kulturno i povijesno naslijeđe koje se koristi u turističke svrhe, a mislim da uvijek postoji prostor za poboljšanje. Hrvatska ima potencijala za daljnji razvoj turizma, posebno u područjima kao što su kulturno-povijesna baština, jer Hrvatska ima bogatu kulturno-povijesnu baštinu, uključujući povijesne gradove, muzeje, galerije i festivale; prirodne ljepote, jer Hrvatska ima prekrasnu prirodu, uključujući nacionalne parkove, otoke i planine, i gastronomiju, jer je hrvatska kuhinja poznata po svojim specijalitetima. Međutim, postoje i izazovi, kao što su nedovoljna promocija, jer hrvatska kulturno-povijesna baština nije dovoljno promovirana; nedovoljna infrastruktura pri čemu neki dijelovi Hrvatske imaju nedovoljno razvijenu infrastrukturu za turizam i, naposljetku, sezonalnost, pri čemu je turizam u Hrvatskoj još uvijek (pre)često sezonski, što znači da većina turista dolazi tijekom ljetnih mjeseci. Da bi Hrvatska poboljšala svoj turizam, trebalo bi i dalje sustavno razvijati i implementirati strategiju turističkog razvoja, tako i onu za razvoj kulturnog turizma, ustrajati na inovativnim pristupima promocije kulturno-povijesne baštine, stalno poboljšavati turističku infrastrukturu i educirati turiste o hrvatskoj kulturno-povijesnoj baštini.

► **Jedna vrsta iskoraka je Baranja, nama blizu. Čini se da su oni spretno u turističku priču uvezali sve ono što čini obilježje tog područja. Mogu li oni biti primjer hrvatskoj zajednici s druge strane granice?**

Baranja je sjajan primjer kako se može iskoristiti lokalno bogatstvo i stvoriti prepoznatljiva turistička priča. Oni su vrlo uspješno uspjeli u turističku ponudu povezati prirodne ljepote s Parkom prirode Kopački rit, rijekom Dunav, šumama; kulturno naslijeđe s tradicionalnom arhitekturom, gastronomijom (fiš paprikaš, kulen) i folklorom; lokalne proizvode (vino, rakija, rukotvorine) i dostupnost, jer su u blizini većih gradova Osijeka, Novog Sada s kojima postoji dobra prometna povezanost. Baranja pokazuje kako mala područja mogu biti konkurentna na turističkom tržištu ako se usredotoče na vlastite specifičnosti. Hrvatskoj zajed-

nici s druge strane granice, u Srbiji i Mađarskoj, Baranja može biti primjer kako iskoristiti suradnju uz granicu, razviti komplementarne turističke proizvode, zajednički promovirati regiju i drugo. No, treba imati na umu da svaka regija ima vlastite specifičnosti, i u tom smislu Baranja se treba promatrati kao nadahnuće, a ne primjer koji se može doslovno preslikati.

► **Ima ideja da se razvije jedna, tako da kažem, hrvatska turistička ruta u Vojvodini. Može li imati to svoju održivost i kako doći do toga?**

Mislim da bi bilo smisljeno razviti svojevrsnu hrvatsku turističku rutu u Vojvodini s obzirom na bogatu povijest i kulturu Hrvata na tome području. U tom smislu, za održivost jedne takve rute trebalo bi identificirati atrakcije, npr. hrvatske kulturne i povijesne lokalitete, manifestacije, gastronomiju; obvezno uključiti lokalnu zajednicu kroz suradnju s hrvatskim udrugama, kulturnim, odnosno baštinskim dionicima, turističkim organizacijama, OPG-ovima; oblikovati »paket ponudu« s kombiniranim smještajem, prehranom, aktivnostima, prijevozom te osmisliti promociju putem turističkih sajмова, društvenih mreža, suradnju s turoperatorima. Ključni koraci koje bi trebalo provesti uključivali bi mapiranje resursa (što imamo), stvaranje partnerstava (tko će biti uključen), razvoj proizvoda (što će se nuditi turistima) te marketing i promociju (kako privući posjetitelje). Kao primjer uspješnih priča može se izdvojiti »Dunavska ruta« koja uključuje suradnju više zemalja i »Šokačka ruta« jer sličan koncept postoji u Slavoniji. No, postoje i izazovi za realizaciju hrvatske turističke rute u Vojvodini kao što su lokalna uključenost – trebalo bi motivirati lokalnu zajednicu, posebno mlade, da se uključe i spoznaju koristi od turizma; financiranje – trebalo bi pronaći sredstva za razvoj i promociju kroz EU fondove i/ili sponzorstva; prepoznatljivost brenda – trebalo bi osmisliti, stvoriti prepoznatljiv »hrvatski« identitet rute u Vojvodini, i prekogranična suradnja – trebalo bi razviti koordinaciju s hrvatskim i vojvodanskim/srpskim turističkim dionicima.

► **Objavili ste šest knjiga i više od 220 znanstvenih i stručnih radova. Kako nastaju knjige i znanstveni radovi? Koliko rada, terenskog istraživanja, prikupljanja i selekcije materijala? Kako birate temu?**

Kao i svaki drugi rad, znanstveni je specifičan. Istraživački dio rada, posebno ako i kada radite sami, samotnjački je i dugotrajan, pravi trudbenički rad, a započinje prikupljanjem i analizom/čitanjem literature, raznovrsnih izvora i svega onoga što može pomoći u donošenju zaključaka i/ili vjerodostojnoj obradi istraživačke teme. Ovisno o temi, počesto istraživanja provodim na terenu, u obilascima lokaliteta i spomenika, što zahtijeva posebne pripreme, osobito logističke, prije samog odlaska, kako bi sam terenski boravak bio što učinkovitiji i svrhovitiji. Nakon tog istraživačkog dijela slijedi sređivanje, obrada i usustavljenje prikupljenih podataka i materijala te potom njihova interpretacija u znanstveni i/ili stručni rad. Sljedeći korak je usmjeravanje gotovog rada prema relevantnom domaćem i/ili inozemnom znanstvenom časopisu što je moguće veće znanstvene kakvoće, a pristane li uredništvo tog časopisa objaviti rezultate moga rada, tada upućuje moj

znanstveni rukopis u postupak neovisnog znanstvenog recenziranja. Sve to zna trajati prilično dugo, što ovisi o samome znanstvenom časopisu, a ako rad dobije pozitivne recenzije, ili one u kojem se traže dopune i ispravci, onda, nakon što se one usvoje, znanstveni rukopis objavom postaje dostupan znanstvenoj, stručnoj i drugim javnostima. Od osmišljavanja teme do objavljivanja rada obično prođe od godine do godine i pol dana. Što se tiče tema, one se nameću same, njih biram po radoznalosti i važnosti, a za one za koje procijenim da ih ne bih mogao samostalno odgovarajuće kvalitetno obraditi, kao suradnike i do-autore uzimam svoje kolege i kolegice stručnjake za određeno područje, jer time, u konačnici, znanstveni rad, kao i sam znanstvenik-istraživač dobiva i na kakvoći i na vjerodostojnosti. Vjerodostojnost u znanstvenim istraživanjima smatram izuzetno važnom, počesto se ona gubi iz vida, jer današnja znanost je transdisciplinarna i rijetko tko samostalno može biti stručnjak za sve što u jednom radu, koji obuhvaća različita znanstvena područja ili više znanstvenih polja unutar znanstvenih područja, obrađuje. U tome, u toj znanstvenoj vjerodostojnosti, vidim poseban izazov, kojemu prijete sve veća upotreba AI alata.

► **Koje projekte, istraživanja trenutno radite?**

Trenutno radim na više znanstvenih tema koje sam samostalno i/ili zajedno sa svojim suradnicima, uobličio, ili tek budem, u znanstvene radove. Najvažnijim smatram skorašnje objavljivanje znanstvene knjige *Kreativnost i inkluzija u dramskoj i plesnoj praksi*, u izdanju uglednog hrvatskog izdavača *Jesenski & Turk*, vlasnika i direktora **Miše Nejašmića**, o važnosti kreativnog i umjetničkog rada s osobama s intelektualnim teškoćama kako bi oni ostvarili svoje neosporno, ali često osporavano pravo da budu članovi zajednice i do-kreatori različitih aktivnosti. Uz mene, do-autori ove knjige vrsni su hrvatski stručnjaci iz toga područja, **Svjetlana Kopčinović**, mag. rehab. educ., edukacijska rehabilitatorica, dr. sc. **Mario Kovač**, akademski kazališni redatelj, i **Branko Banković**, plesni umjetnik, pedagog i koreograf. Potom, istražujem teme obrtništva u Hrvatskoj u primjeru Medičarsko-voskarske radionice *Blažeković* u Osijeku, jedinoj u Hrvatskoj koja se nalazi na popisu UNESCO nematerijalne baštine. S institutskim kolegom **Markom Raičem** bavim se istraživanjem brendiranja baštine manjinske hrvatske zajednice u Vojvodini u svrhu razvoja kulturno-turističke rute. Zatim, zajedno s **Domagojem Puljizovićem** obradili smo aktualnu temu fenomena turbofolka kod adolescenata, s institutskim suradnicama istražujemo temu inkluzivnih zaštićenih područja s analizom hrvatskih i inozemnih iskustava, zajedno s kolegama i kolegicama pripremam nekoliko znanstvenih predavanja i radova različitih tema iz kruga mojih interesa za predstojeće međunarodne znanstvene konferencije, te niz drugih tema koje sam istražio ili istražujem i pripremam znanstvene radove, a uskoro kreće i provedba međunarodnog projekta »Unaprjeđenje održivog turizma u Crnoj Gori« s crnogorskim i talijanskim partnerima, kojemu sam hrvatski koordinatorka/voditelj. No, to je sve tek djelić onoga što trenutno radim...

Zvonimir Himelreich, elektroinženjer i suvlasnik firme *Montelektro*

Znanje treba dijeliti, a ne skrivati

FOTO: Montelektro

»Jezgru te početne firme i tada i danas čini nas pet, ujedno smo vlasnici i dosadašnji rukovodioci. Nakon 35 godina zajedničkog rada i rasta možemo samo zaključiti da se isplatilo biti strpljiv i tolerantan. Zadovoljni smo i materijalnim stanjem firme, a i onime što se o nama govori«, kaže Zvonimir Himelreich

Ja sam išao u vrtić, igrao se na ulici, išao kod babine sestre i njene familije na Batinskoj ulici... uglavnom, imao lijepo djetinjstvo. Jednu godinu išao sam u mađarski vrtić, a i kod kuće se povremeno govorilo mađarski, kad su htjeli da nešto kažu a da ja ne razumijem, a naučeno znanje mi je poslije dobro došlo«, priča naš sugovornik o svojim dječaćkim danima u Somboru i Beregu.

Kako kaže, ljeta i zime provodio je na selu. Često su i Berešci navraćali kod njih kada su dolazili u Sombor.

»Poslije su me samog slali kod rodbine, prvo teta **Mandi**, a nakon toga teta **Tonki** i **Marici**. Selo me je fasciniralo svojim udobnim kućama, perinama, pećima s bancima, životinjama, slobodom i toplinom teta i dida. U našoj kući nalazilo se dosta etno predmeta i nošnji, voljela ih je i moja mama i baka **Janja**, te se i radi njihovog skupljanja znalo ići na selo. Djed **Josip** je, opet, rado pričao o svojim uspomnama iz mladosti u Beregu i svom radnom vijeku u šumama, jer je bio lugar. Fotografija iz njihove mladosti bilo je, začudo, priličan broj, sve ih čuvam. To svjedoči da su još prije I. svjetskog rata Berešci odlazili u Sombor, Baju ili Mohač i tamo se fotografirali«, kaže Himelreich.

Promijenio je dvije osnovne škole u Somboru, kako kaže zbog učenja engleskog jezika. Rado se sjeća i gimnazijskih dana u Somboru i svojih kolega.

»Bilo je u njoj sjajnih kolega s kojima i danas održavam kontakt, ali i odličnih poticajnih profesora. Bio sam dobar učenik, u ono doba su takvi dobivali nagradu *Vuk Karadžić*, a posebno su mi išli prirodni predmeti, danas bismo ih nazvali 'stem' (science, technology, engineering i mathematics). S takvom podlogom bilo je logično da studiram elektrotehniku, a kao najbolji fakultet važio je onaj u Zagrebu. No, bila je to i tiha želja majke **Anice**, koja je jedno vrijeme u Zagrebu boravila prije udaje«, pojašnjava Himelreich razloga za odlazak na studij u Zagreb.

Kako piše na službenoj internetskoj stranici kompanije *Montelektro* iz Zagreba, tvrtka je to koja je tijekom godina razvila tehnološka rješenja za različite industrije diljem svijeta, kao što su pivovarska, prehrambena, cementna, farmaceutska te industrija čelika. U uredima u Kastvu, Svetoj Nedelji, Slatini i Puli te tvrtkama kćerima radi više od 280 zaposlenika, među kojima je više od 75 posto inženjera elektrotehnike, automatizacije i IT-a računarstva. U toj tvrtki **Zvonimir Himelreich** je od 1991. godine. Kako kaže, počeli su ni iz čega, bez privatizacije, u iznajmljenim uredima, samo sa svojom voljom i ponešto znanja. Danas je to tvrtka koja ima godišnji promet od 35 milijuna eura i poslove diljem svijeta.

Od Sombora do Zagreba

Zvonimir Himelreich rođen je u Osijeku, ali je negovo odrastanje vezano za Sombor, Bereg i berešku obitelj s majčine strane. Nakon povratka iz Osijeka u Sombor majka i on nastavili su živjeti u takozvanom Šokačkom kraju u Monoštorskoj ulici.

»Otac mi je bio profesor matematike i likovnog odgoja, pisao je i knjige o likovnom odgoju djece. Majka i on su kratko bili skupa te se ona sa mnom vratila kod svojih roditelja u Sombor. Stanovali smo u Monoštorskoj ulici. Majka je radila u Pedagoškom zavodu kao službenica.

U Zagrebu mu je cilj bio završiti studij što prije, kako bi olakšao obitelji koja nije bila imućna. Studij je završio 1979. godine i nakon vojske radio je godinu dana u jednoj, tada velikoj firmi.

»Nije mi to odgovaralo jer nije bilo prijenosa znanja sa starijih na mlađe. Svi su čuvali svoje pozicije. Poziv da se vratim na ETF kao asistent otvorio je neke druge vidike: tu je učenje mladih bila misija. Učenje je bilo kroz praksu, a upijali smo od najboljih. Osim sa studentima, magistriranja i doktoriranja, puno smo radili s privredom. Skupio sam puno dana i mjeseci u Zenici u željezari, magistrirao, pionirski se počeo baviti industrijskom automatizacijom... Paralelno je tekao privatni život: prodaja kuće u Sombor

Dida Joza Gorjanac i baka Janja Tomašev 1919.

ru i trajno preseljenje u Zagreb, jedan brzopleti pa drugi istinski i trajni brak s mojom Mađaricom **Ilonom**, dva sina i kćer, kuća, ljetovanja, izleti... No taj normalni, ispunjeni i sretni život poremetio se 90-ih, početkom sukoba na prostorima Jugoslavije. Iako me rat nije neposredno zahvatio, ne može se biti sretan kad se u okolici događaju tragedije«, sumira svoj život do početka 90-ih Himelreich.

Zajednički rad dug 35 godina

Upravo početak 90-ih bio je prekretnica u njegovom poslovnom životu. Male plaće na fakultetu ubrzale su njegovu odluku da prihvati ponudu poznanika iz Rijeke, koji su tek osnovali firmu.

»Ponudu da odem na Tajvan i potom u Veliku Britaniju i radim ono što sam naučio u željezarama došla je kao naručena. U 1990. i 1991. odradio sam honorarno nekoliko povremenih terena, pokazao sebi i drugima da mogu, a onda je to postalo preintenzivno, nije se moglo više sjediti na dvije stolice. U jeku rata, krajem 1991., dao sam otkaz na fakultetu i prešao u tu malu firmu *Montelektro*. Mnogi su to ocijenili kao čistu ludost. No, naišao sam na ljude sličnih ambicija i karakteristika. Počeli smo ni iz čega, bez privatizacije, u iznajmljivim uredima, samo sa svojom voljom i ponešto znanja. Trudili smo se da ponudimo nešto novo, što još ne rade svi, ali da damo potpunu uslugu na projektu, od montaže, isporuke uređaja pa do automatizacije. Jezgru te početne firme i tada i danas čini nas pet, ujedno smo vlasnici i dosadašnji rukovodioci. Nakon 35 godina zajedničkog rada i rasta možemo samo zaključiti da se isplatilo biti strpljiv i tolerantan. Zadovoljni smo i materijalnim stanjem firme, a i onime što se o nama govori«, kaže Himelreich.

Kako kaže, tvrtka danas radi na dvije glavne lokacije, u Rijeci (zapravo u blizini, u Kastvu) i u okolici Zagreba, na dvije pozicije u Svetoj Nedelji. Zapošljava oko 260 ljudi, od toga 180 inženjera, godišnji promet je preko 35 milijuna eura, a rade po cijelom svijetu.

»Automatiziramo procesna postrojenja: cementare, mljekare, sladare, a naročito smo se izvjestili u automatizaciji pivovara. Radili smo u više od 300 pivovara na svim kontinentima osim Antarktika. I u onim najvećim tvrtkama, i u onim na udaljenim otočkim državama. Mislim da mogu neskromno reći da smo u svijetu najpoznatija i najuspješnija samostalna tvrtka u automatizaciji pivovara. Danas to prerasta u područje digitalne transformacije. U regiji smo automatizirali gotovo sve veće pivovare: Zagreb, Karlovac, Osijek, Laško, Nikšić, Tuzla, Banja Luka, Zaječar... a među prvima je bila ona u Apatinu gdje smo naišli na izvrsnu ekipu. I svugdje su nas sudili po izvedbi i trudu, a ne po tome odakle dolazimo. No, najveće mi je zadovoljstvo vidjeti kolege, zadovoljne mlade ljude, koji dobivaju priliku za dokazivanje i napredak, a čine to uz nadzor onih starijih i iskusnijih koji tako dobivaju energiju mladosti. Filozofija s fakulteta da je puno bolje dijeliti znanje nego ga skrivati pokazala se uspješnom. U poslu sam puno putovao, bio na svim kontinentima i nije bilo niti jednog putovanja da se nisam vratio iskusniji i obogaćen«, kaže ovaj uspješni poduzetnik.

Knjiga o Beregu

Ove godine Zvonimir Himelreich napunit će 70 godina i polako razmišlja o smirivanju. Na poslu više ne vodi izvršne zadaće, pomalo ih prepuštamo mlađima. Bio je izvršni direktor preko 10 godina, i to u periodu intenzivnog rasta. Trenutno se bavi izgradnjom nove poslovne zgrade pored Zagreba od 7.500 m² u kojoj će u dobrim uvjetima zajedno raditi 170 zaposlenika, s mogućnošću znatnog povećanja. Useljenje se očekuje u jesen 2026., a tada će, kako kaže, samo iz daleka kontrolirati ide li sve u dobrom smjeru. U privatnom životu sa zadovolj-

stvom promatra unuke kako odrastaju u dobre i sposobne ljude.

»A u smiraj života svi smo nekako sentimentalni na svoju mladost. Kod mene je ona tijesno povezana sa Somborom i Beregom. Srećom, sačuvali smo puno porodičnih fotografija, dokumenata, priča. Pokušao sam sumirati svoje uspomene te djeci i unucima ostaviti spomen o njihovim precima i sredini iz koje je njihov dida potekao. Iz svoje ostavštine i uz pomoć živih rođaka skupio sam podatke o baki i djedu s majčine strane, njihovoj braći i sestrama i njihovim potomcima te napravio porodično stablo od pet-šest generacija. To su uobičajeni dometi usmene predaje. No, srećom, upoznao sam somborskog

šokačke porodice. Milan se uhvatio posla, ja sam nešto pripomogao, te je nastala knjiga *Bereški Šokci*, koja opsegom i kvalitetom sadržaja prevladava sam Bereg. Od kronike sela, porijekla stanovnika, opisa običaja do pomeničnog spomena svake od 65 šokačkih porodica koje su činile selo, navedeno je skoro sve što bi naši potomci trebali pamtititi«, objašnjava naš sugovornik kako je nastajala knjiga *Bereški Šokci*.

I prije rada na porodičnom stablu i na knjizi dolazio je redovito u Sombor, a i u Bereg.

»Osim perioda u početku 90-ih, posjećivao sam proštenje, godišnjice mature, obiteljska okupljanja, posjetio ponekad Pozorište, o kome se priča i u Zagrebu... Ponosan sam da je Sombor često spominjan i poznat, najčešće po *bođošima*, fi-
jakeru i pjesmi. Raduje me da se u mom 'rodnom' (barem po osjećajima) gradu u 21. stoljeću uočavaju poboljšanja: uređen centar, puno bolje ceste, naznake otvaranja prema prirodnim susjedima, naznake privredne živosti... Gornje Podunavlje je fantastičan turistički potencijal. Očuvana secesijska duša Sombora koju treba jako čuvati, gastronomska ponuda uz banjski i lječilišni turizam, ekologija te lov i ribolov mogli bi biti jezgra zapošljavanja i napretka. No, moglo bi i trebalo brže. Moja baka je uvijek govorila: ugledajte se i uspoređujte s boljima od sebe, ne s lošijima«, kaže Himelreich.

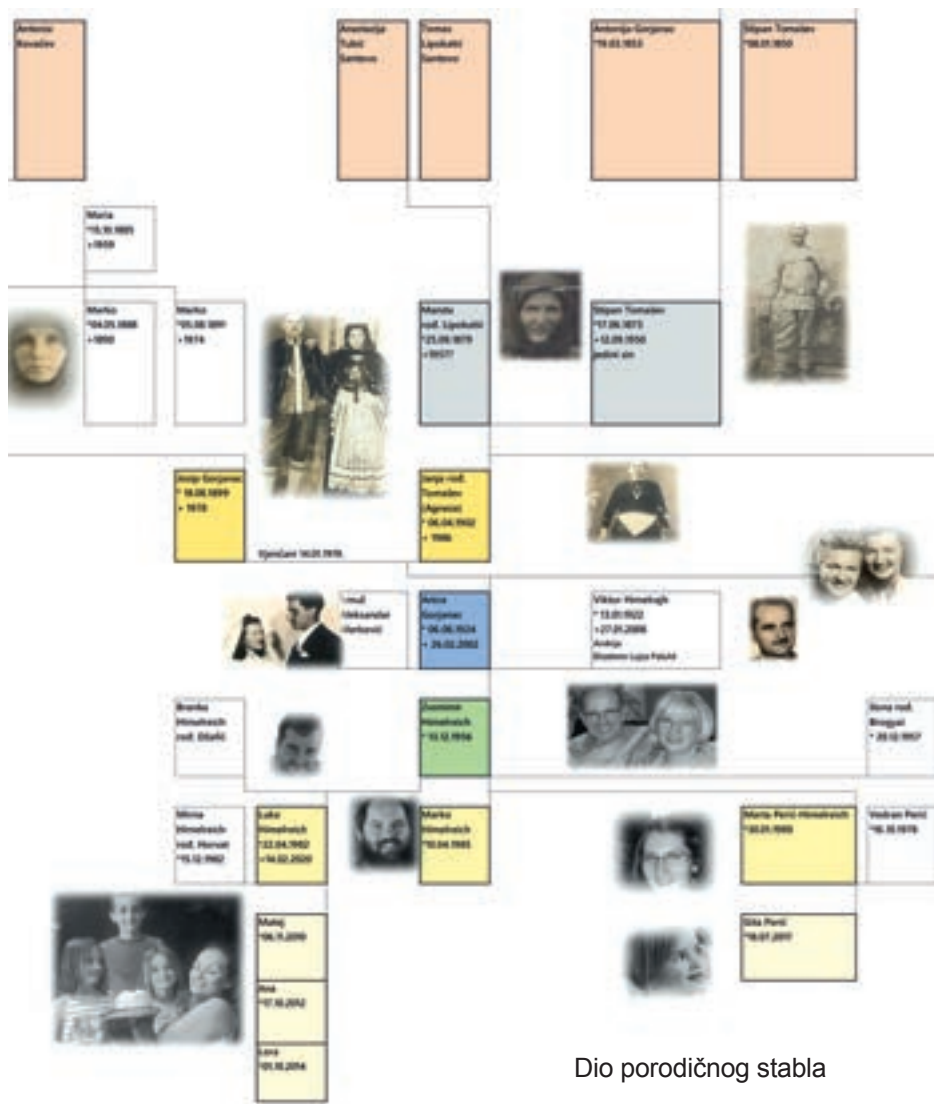
Za Bereg kaže da situacija nije tako blistava. Stanovništva je manje, kuće prazne, malo je mladih ljudi. No, kaže, takva je sudbina mnogih sela i u Hrvatskoj a i u drugim državama.

»Ono što bih poručio današnjim stanovnicima je da se ne boje alata današnjeg vremena, da se školuju, otvore novim znanjima, a naročito da više međusobno surađuju. S druge strane, da se više oslone na naslijeđe, čuvaju originalne običaje, gastronomiju i nošnje i ne potpadaju pod utjecaje kič medija i kič muzike«, kaže Himelreich.

Razgovor završavamo knjigom o Beregu. Kaže, zadovoljan je što je ta reprezentativna knjiga tiskana, i želi je predstaviti i u selu i u Somboru.

»Možda će kod nekog Berežana potaknuti ponos na svoje selo i porijeklo i inicirati koji pozitivni pomak. Za mene je to bio pokušaj da iz mogućeg zaborava izvučem prošlost, ostavim je mlađima i tako vratim dug prema djetinjstvu, mladosti i porijeklu«, kaže Himelreich na kraju.

Z. V.

Dio porodičnog stabla

kroničara **Milana Stepanovića**, pisca i erudita koji me uputio na mjesta na kojima treba tražiti dalje u prošlost. Najkorisnije su bile stranice Kaločke nadbiskupije, na kojima su, među ostalima, skupljene matične knjige Bačke od 18. stoljeća do 20-ih godina 20. stoljeća. Ja sam točno rekonstruirao svoje stablo u prošlost do 1800., 11 generacija. Ima preko 300 članova u periodu od 230 godina. Iz suradnje s Milanom rodila se šira ideja o pisanju knjige o Beregu s ambicioznim ciljem da se opiše i selo i njegove

Filozofija mrtve ljame

Gdje ljame najradije žive? Ovisi koju pitate. Ako, na primjer, pitate ove naše, domaće, odgovor će vjerojatno biti: u zoološkom vrtu – smještaj i hrana osigurani, i to još sve besplatno. Pa treba li vam nešto više u životu, odgovorit će vam domaća ljama egzistencijalističkim protupitanjem. Ako, pak, pitate one strane, odgovor će vjerojatno biti: negdje u planinama, po mogućstvu što višim, Andima recimo – o smještaju ne brinu jer su nomadi, a hranu traže o svom trošku. Ali, imaju ono o čemu sanja svako živo biće: slobodu! Pa treba li vam nešto više u životu, odgovorit će vam strana ljama i nihilističkim i apsurdističkim protupitanjem.

»Nešto između« – baš poput mladunčadi lavova u rujnu 2023. – ovih se dana našlo na cesti između Subotice i Žednika. Naime, portal *subotičke.rs* koncem prošloga tjedna objavio je kratki video zapis na kom se jasno vidi truplo ljame kako leži pokraj ceste negdje kod Verušića. Oni koji su vidjeli ovaj prizor s pravom se pitaju otkuda je mrtva ljama stigla na to mjesto. Je li to riječ o onoj pravoj, stranoj, koja se – vođena za životinje apsurdističkim duhom avanturizma – iz svoje postojbine zaputila brodom ili avionom pa – iscrpljena dugim putovanjem, gladna i žedna zbog kronične besparice – ispustila dušu baš u ovim krajevima da bi joj se ljudi i mrtvoj istovremeno čudili i divili? Ili je, pak, riječ, o našoj, domaćoj, kojoj je iz tko zna kojih razloga dosadio elementarni egzistencijalizam pa ga je, ni ne znajući da takvo što postoji, zamijenila čistim nihilizmom do doslovce krajnjih granica? Ili je, kako se osnovano dâ pretpostaviti, riječ o nečem trećem čiji se termin češće pronalazi u kaznenom pravu, a rjeđe u filozofskim kategorijama? Jednostavnijim rječnikom kazano, ljudi s pravom sumnjaju da je ljama do svog groba na otvorenom stigla tako što je ili: a) pobjegla od vlasnika ili b) ju je netko tamo donio. Dajući prilog laičkoj istrazi, priklonit ćemo se zagovornicima prve teorije iz jednostavnog razloga u vidu pitanja: zašto bi netko mrtvu ljama odlagao da ju svi vide kada ju je mogao zakopati bilo gdje? Jer, kao što je poznato, držanje ljame u našim krajevima izvan za to zakonom propisanih mjesta (kao što je, recimo, zoološki vrt) je kazneno djelo pa bi onda potencijalni vlasnik morao biti iznadprosječno glup da takvo truplo isporuči javnosti na uvid.

Misterija mrtve ljame – baš poput onih lavića u rujnu

FOTO: screenshot/suboticke.rs

2023. – time, međutim, nije okončana. Dapače, tek je povećana. Iako u napisanim komentarima čitatelja – i u neizgovorenim mislima velikog broja ljudi, dodat ćemo – ne jednom prozivano, rukovodstvo Zoološkog vrta do sada nije izašlo u javnost i jasno i glasno reklo »ljudi, to nema veze s nama«, skidajući verbalno sa sebe makar sloj debelih naslaga sumnje da se uginula ljama oko Subotice ne može naći tek tako, odnosno makar bez njihovog znanja. Misteriju mrtve ljame dodatno pojačava i šutnja Policijske uprave u Subotici čiji djelatnici također, ni tjedan dana od otkrića strvine, nisu izašli u javnost i glasno i jasno rekli »ljudi, upoznati smo s predmetom i intenzivno tragamo za odgovornima za ovo djelo«, skidajući verbalno sa sebe makar sloj debelih naslaga sumnje da se uginula ljama oko Subotice ne može naći tek tako, odnosno makar bez njihovih

predznanja iz debelih dosjea. Bez obzira na protok vremena (ili možda baš zbog toga) javnosti se nije obratio ni prvi vjernik ovozemaljskog Svetog Trojstva da jasno i glasno kaže »ljudi, ovo što se događa s mrtvim životinjama kod nas nije normalno i zbog toga i od rukovodstva Zoološkog vrta i od policije tražim da se promptno izjasne o tome«, skidajući verbalno sa sebe makar sloj nagomilane gorčine za ono što je za mandata i učinio i nije a trebao je. Nije se, naravno, javnosti obratio ni potencijalni gazda koji bi ispovjednim tonom rekao »ljudi, ja sam kriv, bila je kod mene, nisam baš vodio računa o njoj pa je, sirotica, pobjegla«, skidajući verbalno sa sebe makar sloj debeloga gnjeva što se kod građana nakupio zbog brojnih nepoznanica vezanih za egzotičnu faunu čiji je epicentar na Paliću. Pa koliko god poremećen bio, toliko ipak glup nije da prizna takvo što.

I što bi – baš poput slučaja s malim lavovima u rujnu 2023. – nakon pronalaska mrtve ljame na Verušiću mogao glasiti zaključak ove tužne i ruže priče? Odmah filozofski recimo, ima ih »mali milion«, ali se jedan izdvaja: u nedostataku uređenih institucija sudbina živih bića u oboljelom društvu izjednačena je sa strvinom promrzlog vrapca pokraj staze u Dudovoj šumi.

Z. R.

Pokladna zabava u Vajskoj

Šokačka večer – mjesto susreta i zajedništva

Poklade su, vrijeme je druženja i zabave. Tako je bilo i na *Šokačkoj večeri* u Vajskoj, koja je ove godine organizirana deveti puta u organizaciji Hrvatske kulturne udruge *Antun Sorgg* iz Vajske.

Restoran *Bački dvor* bio je mjesto okupljanja za sve Vajštance, ali i goste iz okolnih mjesta.

Na početku programa mlade članice Udruge pozdravile su goste i prezentirale rad Udruge u protekloj godini. Tako su navele da je u protekloj godini Udruga *Antun Sorgg* kontinuirano radila na očuvanju kulturnog, jezičnog i vjerskog identiteta Hrvata u Vajskoj. Aktivnosti Udruge bile su usmjerene na djecu, mlade i obitelji, uz snažan naglasak na tradiciju, zajedništvo i međugeneracijsko povezivanje. Udruga je, kako je rečeno, realizirala niz značajnih kulturnih, edukativnih i društvenih aktivnosti koje su imale vidljiv odjek u zajednici. Posebna pažnja posvećena je očuvanju vajštanske nošnje i običaja kroz projekt »Vajštanska nošnja – živa tradicija«, s ciljem dokumentiranja, a ovaj projekt obuhvatio je i kupovinu dijela nošnje. Provedene su i redovite probe, radionice i razne edukativne aktivnosti vezane uz jezik, vjeru i tradiciju, kao i putovanja i sudjelovanja na raznim manifestacijama.

Iz tih radionica proistekli su i stihovi **Ive Balić**, koja je govorila stihove koje je sama napisala na šokačkoj ikavici i time prezentirala kako se u Vajskoj i među mladima čuva jezik, tradicija i identitet.

Umjesto predsjednika HKU-a *Antun Sorgg* **Krunoslava Šimunovića** okupljene je pozdravila **Amalija Šimunović**. Ovogodišnju *Šokačku večer* otvorio je predsjednik IO Hrvatskog nacionalnog vijeća **Marinko Katić** pozdravivši sve ljude u Vajskoj, te im poručio kako je zajedništvo ono što će nas kao zajednicu održati, kako te večeri, tako i u svakodnevnom životu, pa i kada je teško.

Organizatori su osigurali i bogatu tombolu, a za dobru zabavu, pjesmu i ples kojeg nije nedostajalo bio je zadužen ansambl *Hajo* iz Subotice. *Šokačko večer* pomogao je Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Ž. V.

Bunjevačko prelo u Zagrebu

Veza sa zavičajem

Bunjevačko prelo u Zagrebu, održano u subotu, 7. veljače, okupilo je i ove godine bunjevačke Hrvate podrijetlom sa sjevera Bačke i njihove prijatelje.

Na otvaranju programa predsjednica Organizacijskog odbora **Maja Buza Romić** istaknula je kako je običaj bunjevačkog prela u Zagrebu obnovljen 2016. godine te da se od tada, već deset godina, redovito održava, okupljajući sve veći broj sudionika iz Hrvatske i inozemstva, s ciljem očuvanja povezanosti sa zavičajem i bunjevačkom tradicijom.

»Prva prela organizirali smo skromno, a svake godine bilo nas je sve više. Došli ste danas iz svih dijelova Hrvatske, došli ste i iz drugih zemalja i to je samo dokaz kako mi Bunjevci volimo naše običaje. Došli smo jer s našim prelom u Zagrebu želimo održati poveznicu s našim zavičajem kojeg se rado sićamo«, rekla je Buza Romić.

Goste je pozdravila i zastupnica u Hrvatskom saboru i predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**.

»Možda je naša zajednica mala, ali ja sam sigurna kada bi svatko od nas ovdje rekao: 'Na mene možete računati da bi snaga bila stotruko veća', sama zrna ako stoje zajedno nemaju toliku snagu, ali ako se povežu u niti, onda snaga krunice itekako ima veliku moć. Hvala vam što ste međusobno povezani, hvala vam što ste povezani s našim studentima, zavičajem, s Hrvatskim nacionalnim vijećem i sigurna sam da zajedno puno možemo učiniti. A ono što samo mogu reći na kraju – na nas možete računati!«, zaključila je Vojnić.

Program su pjesmom i plesom obogatili folkloriši HKC-a *Bunjevačko kolo*, tamburaški ansambl *Ruže* i vokalna solistica **Marija Kovač**.

Bunjevačko prelo u Zagrebu ove je godine održano u organizaciji Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata. Među uzvanicima bili su i predstavnici Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Hrvatske matice iseljenika.

A. G.

Proslava Dana OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu

U znaku Gupca i Seljačke bune

Dan Osnovne škole *Matija Gubec* u Tavankutu obilježen je u ponedjeljak, 9. veljače, cjelodnevnom raznovrsnim aktivnostima, a potom i svečanim programom u okviru kojeg je održan kviz *Što znaš o Gupcu?* te podijeljene nagrade učenicima koji su nacrtali ili napisali najljepše radove u okviru likovno-literarnog natječaja na temu *Ja sam Gubec*.

Poziv na spomenuti natječaj, raspisan u povodu Dana škole, poslan je svim školama u Subotici, Školskoj upravi Sombor, te pojedinim školama u Hrvatskoj, a o njegovom cilju ravnateljica tavankutske osnovne škole **Stanislava Stantić Prčić** kaže:

»Cilj je, budući da se u školi u okviru povijesti nažalost više ne spominje Seljačka buna pa samim tim ni **Matija Gubec**, da svaki učenik ove škole pa i svaki zaposleni,

jer sad već imamo i mnogo mladih kolega koji baš i ne znaju tko je bio Matija Gubec, da saznaju nešto o njemu i zašto je dobio čast da naša seoska škola nosi njegovo ime. Organizira se kviz za učenike od 5. do 8. razreda i planirano je pet timova koji nose karakteristična imena navezana na Seljačku bunu i Matiju Gupca. Za najbolje su ravnatelji iz tri škole iz Zagorja donijeli knjige o Gupcu, a tu su i utješne nagrade kao i diplome i zahvalnice za sudjelovanje u kvizu«.

Osim tematskog kviza i natječaja, tijekom dana organizirane su i brojne druge aktivnosti.

»Budući da je danas i Svjetski dan pizze, učenici viših razreda su imali radionicu s jednim našim roditeljem koji u selu ima pizzeriju. On je s djecom pravio *gubec beg pizzu* od koje je po parče dobio svaki učenik i zaposlenik škole. Također, prvi sat je danas u svakom odjelu bio posvećen Gupcu o kome se razgovalo više formalno, ali kada djecu uključite u izvannastavne aktivnosti i kada

ne osjećaju da je to nešto što je obvezno, daleko bolje pamte i rađe prihvaćaju neke nove stvari. Kako imamo 3D printer, napravili smo modle za pravljenje medenjaka, tako da su svi učenici i gosti dobili medenjaka s likom Matije Gupca«, navodi Stantić Prčić.

Tavankutska škola je povodom svoje proslave ugostila predstavnike tri osnovne škole iz Zagorja na čelu s njihovim ravnateljima – **Nevenom Košecom** iz OŠ *Matija Gubec* iz Gornje Stubice s kojom Tavankučani imaju dugogodišnju suradnju, **Brigitom Gmaz** iz OŠ *Vladimir Bosnar* iz Stubičkih Toplica s kojom surađuju kroz razne simpozije Hrvatskog pedagoško-književnog zbora, te **Ivanom Paradijem** iz OŠ *Bedekovčina* iz istoimene općine, koji je ujedno i predsjednik Aktiva ravnatelja Krapinsko-zagorske županije, a koji su akreditirani u projektima Erasmus. Ovu je akreditaciju na svoj dan dobila i tavankutska OŠ *Matija Gubec*.

»Mi smo danas dobili akreditaciju Erasmus kao prva osnovna škola u Subotici gdje smo u projektima Erasmus pokazali određenu kvalitetu. Ta akreditacija omogućava da se ne mora više detaljno pisati projekt, razrađivati ga i slati na odobrenje, znači daleko lakše se dobivaju projekti i sudjeluje u njima jer se već ima odobren budžet. To je izuzetno velika olakšica jer sami možemo birati na koje projekte želimo ići i koje aktivnosti provoditi«, ističe Stanislava Stantić Prčić.

Gornja Stubica je mjesto gdje je rođen i živio legendarni vođa Seljačke bune Matija Gubec, a o suradnji škola i samom Gupcu, ravnatelj osnovne škole iz ove zagorske općine Neven Košec kaže:

»Suradnja škola iz Hrvatske i drugih država s imenom Matije Gupca traje više od 20 godina, a ja sam treći u nizu ravnatelja ove škole koji to podržava. U Tavankut dolazim od 2012. skoro svake godine, tu je stvarno ugodno i druženje i razvoj suradnje usmjerene na učenike. Uvijek planiramo nova događanja i nove akcije koje bi mogle produbiti našu suradnju. Što se tiče Gupca, najvažnije je da se sačuva njegovo ime, da se sačuva poruka da se vrijedi boriti, nema veze ako ne uspiješ, ali će te zapamtiti. Važno je i da se njegovo ime širi ne samo u Hrvatskoj već i u okolnim zemljama, jer ono prenosi univerzalnu poruku, to nije poruka vezana uz neki narod već poruka vezana uz uvjerenje da smo svi jednaki i za služujemo svoja prava«.

I. Petrekanić Sič

XVII. Gupčev bal u Tavankutu

Sedamnaesti po redu *Gupčev bal*, u organizaciji Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva *Matija Gubec*, održan je u subotu, 7. veljače, u velikoj dvorani Doma kulture u Tavankutu. Riječ je o jednom od najposjećenijih balova/prela koji se tradicionalno održavaju u vrijeme poklada i za koji se uvijek traži karta više.

Velikom broju gostiju, među kojima su osim Tavankučana, brojni oni iz Subotice i okolnih naselja, na početku večeri obratila se predsjednica tavankutskog *Gupca Mira Tumbas*. Ona se, među ostalim, zahvalila velikoj *Gup-*

*čev*oj ekipi koja s ljubavlju organizira i priprema brojne manifestacije, kao i ovaj bal, a posebnu zahvalu uputila je Požeško-slavonskoj županiji na čelu sa županicom **Antonijom Jozić** koji su pomogli u organiziranju ovogodišnjeg bala.

Voditeljica programa **Bernadica Vojnić Mijatov** ovom je prigodom među ostalim podsjetila kako HKPD *Matija Gubec* ove godine obilježava 80 godina postojanja i aktivnog rada na očuvanju tradicijske kulture bunjevačkih Hrvata u Tavankutu. Ovaj jubilej, kako je dodala, dočekuje se s ponosom i zahvalnošću svim članovima, voditeljima i prijateljima koji su desetljećima čuvali naše običaje, pjesmu i identitet.

Za dobru zabavu na *Gupčevom balu* pobrinuli su se tamburaški sastavi *Biseri* iz Subotice i *Astal* iz Požege, a kao i uvijek organizirana je bogata tombola gdje je glavna nagrada bila smart televizor.

Ovom tradicionalnom pokladnom događaju, među ostalim su prisustvovali predstavnici Vlade AP Vojvodine, Hrvatskog nacionalnog vijeća, NIU *Hrvatska riječ*, MZ Tavankut i tavankutske župe Presveto Srce Isusovo.

I. Petrekanić Sič

Maskenbal u Hrtkovcima

U organizaciji HKD-a *Dr. Nikola Dogan* u župnom domu u Hrtkovcima 8. veljače održan je maskenbal. Mještani Hrtkovaca, Nikinaca i Platičeva potrudili su se da maske budu što kreativnije i originalnije. Događaj je bio pun šale, smijeha, glazbe i plesa, kako to obično biva na maskenbalu. Djeca su bila najveselija i ponosno su predstavila svoje kreacije žiriju.

»Župa više od deset godina organizira maskenbal. Posljednje dvije godine u organizaciju maskenbala uključena je i naša udruga. Svake godine odaziv je dobar, a ove godine nas posebno veseli što ima puno djece. Unutar udruge postoji kreativni odjel koji doprinosi ovom događaju, budući da članovi izrađuju maštovite maske za sudionike. Vjerujem i nadam se da ćemo i u budućnosti uspješno organizirati ovaj događaj«, kazao je predsjednik hrtkovačke udruge **Mirko Paulić**.

Župa s ponosom podržava rad Društva i ovaj događaj.

»Maskenbal je stoljetna tradicija koja se organizira prije korizme kako bi se vjernici mogli malo opustiti i pripremiti za Uskrs. Drago mi je da smo na ovom događaju ujedinili tri sela i da se okupio veliki broj sudionika, i odraslih i djece«, istaknuo je hrtkovački župnik vlč. **Ivica Živković**.

Stručni žiri imao je težak posao, birajući najljepše maske i najkreativnije maske. Za sve sudionike i goste pripremljena je tombola. Prihod od prodaje bit će iskorišten u humanitarne svrhe.

S. D.

Pokladni bal pod maskama u Monoštoru

KUDH *Bodrog* iz Monoštora organizirao je u subotu, 7. veljače, u mjesnom Domu kulture Pokladni bal pod maskama. Kao i svake godine, i ove su se Monoštorci i njihovi gosti potrudili da maske budu što originalnije i kreativnije. Kao i svake godine, svi su se potrudili oko izrade maski, kako ekipe, tako i pojedinci.

Tako je u dio Doma kulture pretvoren u pekaru, stigao orkestar iz Meksika, cirkus, Tito, Jovanka i pioniri, štrumpfovi, rimski car, pčelari, meduza, lovci, balerina, viking... A među sudionicima maskenbala bili su i oni koji su od prvog dana dio ovog monoštorskog predkorizmnog programa.

Potrudili su se i najmlađi, kojima također nije nedostajalo mašte i kreativnosti. Bilo je bubamara, vilenjaka, doktora, ovčica, astronauta...

»Sredinom prošlog stoljeća, nedjelju prije uskrsnog posta, u kavanama u selu organizirale su se igranke, odnosno maskenbali. Početkom 90-ih maskenbal se preselio u mjesni Dom kulture. Kada je osnovan *Bodrog*, a bilo je to baš na današnji dan, mi smo nastavili s organiziranjem pokladnog maskenbala«, kaže predsjednica KUD-a Hrvata *Bodrog* **Anita Đipanov Marijanović**.

Pokladni maskenbal održan je istog dana kada je prije 25 godina osnovan KUD Hrvata *Bodrog*. Udruga je osnovana u vrijeme kada su poslije političkih promjena u Srbiji Hrvati s više hrabrosti osnivali udruge i isticali svoj hrvatski nacionalni i kulturni identitet. Tako su inicijatori osnivanja *Bodroga* prije 20 godina bili aktivni članovi DSHV-a. Tijekom dva desetljeća osmišljeno je nekoliko prepoznatljivih manifestacija, a udruga je postala prepoznatljiva i priznata kako ovdje tako i u Hrvatskoj.

Z. V.

Problemi u mljekarstvu

Poljoprivrednici traže zaštitu domaće proizvodnje mlijeka i mesa

Blokade prometnica, prosipanje mlijeka i traktori na magistrali ponovno su otvorili pitanje opstanka domaćeg stočarstva u Srbiji. Dok dio proizvođača radikalnim mjerama upozorava na, kako navode, urušavanje tržišta i pad otkupnih cijena, mljekari u Vojvodini svakodnevno pokušavaju pronaći način kako održati proizvodnju i sačuvati ekonomsku računicu. Koliko je stanje u sektoru doista ozbiljno i postoji li model koji može osigurati veću isplativost litre mlijeka, pitali smo proizvođače iz zapadne i sjeverne Bačke.

Udruženja iz centralne Srbije protestuju

Više udruženja poljoprivrednika održalo je u srijedu, 11. veljače, blokadu cesta u znak protesta zbog, kako navode, ugroženosti domaće proizvodnje mlijeka i mesa te neadekvatne zaštite tržišta. Udruženje poljoprivrednika *Šajkača* iz Čačka i Udruženje proizvođača mlijeka Šumadije i Pomoravlja iz Kraljeva u zajedničkom priopćenju najavili su blokadu Ibarske magistrale traktorima u razdoblju od 13 do 15 sati. Ističu kako izlaze s jasnim zahtjevima Vladi Srbije, prije svega u cilju zaštite domaće proizvodnje. Među ključnim zahtjevima navode uvođenje prelevmana i kvota radi zaštite domaćeg tržišta mlijeka i mesa, osnivanje laboratorija na granicama radi kontrole, kako tvrde, ekonomskih prijevara u mlijeku i mliječnim proizvodima, kao i mjere protiv dumping cijena proizvoda koji ugrožavaju domaće proizvođače. Traže i vraćanje otkupnih cijena mlijeka i mesa na razinu prije smanjenja, kao i zajamčen otkup mlijeka za svakog proizvođača.

Blokadama su se pridružili i iz Udruženja odgajivača goveda centralne Srbije, koje je na svojoj službenoj Facebook stranici najavilo da će u istom terminu, od 13 do 14 sati, blokirati cestu od Ravnog Gaja prema Kragujevcu, na uzbrdici ka Vučkovici, gdje planiraju i prosipanje više tona mlijeka. U priopćenju su naveli kako su na radikalne mjere prisiljeni zbog, kako tvrde, realne opasnosti od potpunog prestanka otkupa mlijeka, što bi za mnoge proizvođače značilo gašenje proizvodnje. Kao

dodatne razloge ističu da se u centralnoj Srbiji mlijeko trenutno plaća između 15 i 40 dinara, da je veliki broj otkupnih linija ukinut te da se na tržištu ne nazire poboljšanje, dok se, prema njihovim navodima, sirevi iz uvoza plasiraju po cijeni od 3,2 eura po kilogramu.

Poljoprivrednici iz Vojvodine se snalaze

Davor Vuković, mljekar iz Gradine kraj Sombora, govori nam o svom viđenju stanja u stočarstvu, kao i načinima na koje se može izvući više novca iz litre mlijeka, a to je proizvodnja sira.

»Brojno stanje krava nam se kreće od 25 do 30, proizvodnja nam je između 450 i 500 litara mlijeka na dan.

Dio mlijeka se odvaja za pravljenje sira, s obzirom na to da mi mama ima tezgu na mliječnoj tržnici u Somboru. U zavisnosti od toga kako ide prodaja na tržnici, opskrbljujemo i dva etno salaša u Gradini koji od nas uzimaju tvrde sireve jer im treba nešto što je autohtono. Ostatak mlijeka prodajemo mljekari *Nada* iz Bačkog Maglića. Svake godine oko Nove godine nastupi nam krizniji period. Nijednom se još nije dogodila potpuna obustava predavanja mlijeka, ali se uglavnom radi neko procentualno smanjenje zbog povećane potražnje sira. Kako čujemo, problem s mlijekom je svuda u Europskoj uniji i u svijetu, došlo je do gomilanja nekih zaliha, pa je sada otkupna cijena opala. Nama je otkupna cijena koju dobijamo između 51 i 52 dinara s PDV-om, što ne mogu reći da je odlično, ali u isto vrijeme nije ni loše«, govori nam Davor Vuković.

Kako kaže, u prošlom periodu cijena je bila veća, sada je takva kakva jeste, a oni moraju raditi svakako. Upravo

dvije godine; imali smo 550 litara mlijeka na dan, a u otkup smo mogli dati svega 280 litara mlijeka jer nam je bio loš prosjek u prosincu. Uvijek se na tržnici može prodati po većoj cijeni pa smo zbog povećane potražnje više gurali na tu stranu. Poslije toga smo neka dva-tri mjeseca jedva izgurali da ne moramo prolijevati mlijeko, jer ipak je to grehota. Sijeno i djetelina su skupi, hranimo krave svakodnevno, pa onda i da proljevamo mlijeko, stvarno nismo htjeli«, nastavlja Vuković.

Kaže kako je od kolega poljoprivrednika čuo za probleme s određenim mljekarama, govore ljudi kako im kasne isplate, ne otkupljuju im mlijeko.

»Mi za sada nismo imali takve probleme. I ovog siječnja imali smo isti scenarij kao prošle godine s manjim otkupom, ali evo već sada vidim da je bolje nego prošle godine. Iskreno, više me od otkupne cijene mlijeka sekira što sve ostalo mora poskupjeti. Troškovi inputa u poljoprivrednoj proizvodnji rastu, treba pripremiti hranu za cijelu godinu, a cijene goriva, umjetnog gnojiva, sijena, kao i drugih stvari rastu, dok samo naše stagnira. Troškovi veterinarstva su nam barem tisuću eura mjesečno, a nisu ni oni krivi, jer i njihovi potrošni materijali rastu s cijenom. Sami oni kažu, gledaju da svoj rad naplate minimalno, jer znaju da nam je i to skupo«, zaključuje Davor Vuković.

Pomoć od države 100.000 dinara po junici

Vinko Stantić iz Male Bosne kraj Subotice nam govori o vlastitom iskustvu s proizvodnjom mlijeka.

»Premiju za četvrti kvartal podnijeli smo početkom godine, a vjerojatno će biti isplaćena oko Uskrsa. Postoji obećanje kako ćemo dobiti 100.000 dinara po junici, ali iskreno pitanje kada će to biti isplaćeno. Govorili su kako je maksimum 20 junica po

gospodarstvu. Mlijeko prodajemo subotičkoj *Mlekari* za 54 dinara po litri s PDV-om. Prije 13 mjeseci cijena otkupa bila je 72 dinara, što je evidentan pad. Sve ostalo poskupljuje jedino ono što je naš proizvod gubi na vrijednosti. Imamo oko 50 krava muzara, širimo proizvodnju tako što ostavljamo žensku telad. Sve ostalo konstantno poskupljuje – hrana, veterinarske usluge, matična služba, struja, nafta, radne snage nema, a treba se održavati razina proizvodnje. Tu je naravno i aflatoksin. Čim je višak mlijeka na tržištu, eto aflatoksina, kada se višak proda, nema više problema«, zaključuje Vinko Stantić.

Ivan Ušumović

tu na scenu stupa kombinacija mljekarstva s proizvodnjom sira.

»Na taj način dobijamo veću isplativost po litri mlijeka, jer gotov proizvod se uvijek više plaća. Mi svake godine ulazimo u priču s namjerom da izdržimo još samo ovu godinu i bit će bolje sljedeće. Evidentno je da broj grla krava svake godine opada u Srbiji. Mi se stalno trudimo održavati taj broj, nemamo namjeru povećavati, ali ni ne smanjujemo proizvodnju. U početku smo mislili da ukoliko padne cijena mlijeka, mi ćemo samo dodati još nekoliko krava i bit ćemo na istom. Međutim, ispalo je potpuno kontraproduktivno. Neugodna situacija bila nam je prije

Serijal intervjuja na mrežama

Otkravljanje potiskivanih tema

Filmski redatelj **Branko Ištvančić** pokrenuo je Facebook stranicu *Otkravljanje* na kojoj možete naći seriju intervjuja snimljenih početkom 90-ih godina prošloga stoljeća. Intervjuirane su osobe tada prvi put javno govorile i o temama koje su, kako Ištvančić navodi, desetljećima bile »zabranjene, potiskivane i prešućene« poput političkog progona nacionalno orijentiranih Hrvata u Subotici za vrijeme socijalizma.

»Kroz osobne ispovijesti otvaraju se pitanja egzistencije, identiteta i straha iz devedesetih godina, pretvarajući privatne sudbine u kolektivno svjedočanstvo. Serijal tako postaje čin javnog oslobađanja glasa i trajni dokument o vremenu o kojem se dugo nije smjelo govoriti«, navodi Ištvančić.

U serijalu su se do sada našli intervjui u kojima govore odvjetnik, sudac i kulturni djelatnik **Marko Horvacki** (1913. – 1995.), pjesnik **Jakov Kopilović** (1918. – 1996.) te publicist i kulturni djelatnik **Bela Gabrić** (1921.

– 2001.), a uskoro će se naći i razgovori sa slamarkom i predsjednicom HKPD-a **Matija Gubec** iz Tavankuta **Anicom Balažević** (1914. – 1992.), samoukom slikaricom i slamarkom **Margom Stipić** (1913. – 2007.) te pravnikom i kulturnim djelatnikom **Nacom Zelićem** (1930. – 2024.).

Uz Ištvančića, snimatelj je bio i **Ivan Ivković Ivandekić**, a tehnička i »moralna« potpora mladim filmašima bio je redatelj **Zoltán Siflis**.

Navedene video materijale Ištvančić će, kako dodaje, darovati Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata.

D. B. P.

Dođi, čuj, čitaj!

Hrvatska čitaonica Subotica
predstavlja
pjesničku zbirku
Miljokaz vlastitosti Katarine Čeliković
u četvrtak, 19. 2. 2026. godine
s početkom u 18 sati
u Gradskoj knjižnici Subotica.

*Nosiš oči u obliku zvijezde
pune nebeske svjetlosti
ispunjene mirom
u noćima punog mjeseca*

Podpora:

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata
priređuje

78. znanstveni kolokvij O morfologiji govora Hrvata Bunjevaca u Donjem Tavankutu

Predavačica: **Natalija Stantić**
diplomirana profesorica hrvatskog jezika

Galerija Prve kolonije naive u tehnicu slame
Donji Tavankut
20. 2. 2026. u 18 sati

SOLISTIČKI KONCERT NA ORGULJAMA

ALEN KOPUNOVIĆ LEGETIN

orgulje

14. veljače 2026. (subota) u 20 sati
Bazilika sv. Terezije Avilske, Subotica

Na programu:
Albe Vidaković, Johann Sebastian Bach, Julius Reubke

Ulaz slobodan

Predstavljen svezak *Nove riječi* za 2025. godinu

Od suvremenosti do baštine

Na predstavljanju je bilo riječi o tekstovima iz područja umjetničke baštine i suvremenog filmskog stvaralaštva kao i o prikazima recentne knjiške produkcije

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU *Hrvatska riječ* priredili su u utorak, 10. veljače, u Subotici predstavljanje najnovijeg dvobroja časopisa za književnost i umjetnost *Nova riječ* – proljeće-ljeto za 2025. godinu. Kako je u uvodu istaknuto, i ovaj dvobroj donosi niz tekstova koji se bave suvremenom književnom i umjetničkom produkcijom kao i temama iz književno-umjetničke baštine ovdašnjih Hrvata.

U znaku jubileja

Glavna i odgovorna urednica časopisa *Nova riječ* **Katarina Čeliković** ukratko je predstavila sadržaj sveska, s naglaskom na temu koja otvara dvobroj – milenijsku proslavu Hrvatskoga Kraljevstva kojom su se suradnici bavili u povodu lanijske 1100. obljetnice toga događaja. Na ovom tragu Katarina Čeliković i **Ivan Stipić** sakupili su zapise književnika, prevoditelja i skladatelja **Josipa Andrića** (1894. – 1967.), podrijetlom iz Bukina (Bačka), o navedenom jubileju iz 1925. godine. Naime, Andrić je u *Danici* (kalendaru Hrvatskoga književnog društva sv. Jeronima iz Zagreba) objavio nekoliko priloga i pjesama,

a u susret jubileju, nešto ranije, 1923., pokrenuo je kod čitatelja vrlo zapaženu biblioteku *Hrvatski narod u pripovijestima*.

U kontekstu iste teme, o dvjema plaketama čuvanim u Subotici, izrađenim, najvjerojatnije, povodom obilježavanja 1000. godina Hrvatskoga Kraljevstva govorila je povjesničarka umjetnosti **Ljubica Vuković Dulić**. U umjetničkoj zbirci Gradskog muzeja Subotica nalaze se dva rada – plakete, koje tematiziraju lik hrvatskog kralja **Tomislava**, a njihovi autori su poznati kipari, začetnici plaketarstva i medaljarstva u hrvatskoj umjetnosti. Prva je rad kipara **Frane Cote** iz 1925., a druga djelo **Roberta Frangeša-Mihanovića** (nastala oko 1939.). Obje spadaju u granu kiparske djelatnosti za koju je tipično umnožavanje u više primjeraka te je poznato da postoje u više odljevenih komada. Prva je u muzejsku zbirku ušla putem otkupa 1964. godine dok za drugu nije poznato.

Od spomenika do filma

Rubrika *Čitanja književne produkcije* donosi 20 prikaza knjiga suvremenih autora iz područja književnosti i publi-

cistike. O svojem doprinosu ovoj rubrici govorio je novi suradnik časopisa, bosanskohercegovački književnik koji trenutno živi u Subotici **Žarko Milenić**.

Kada je riječ o temama iz područja umjetnosti, stručni suradnik ZKVH-a **Branimir Kopilović** predstavio je svoj

tekst u kojem se bavi društveno-političkom situacijom u vrijeme podizanja spomenika caru **Jovanu Nenadu** u Subotici.

Bilo je riječi i o filmskom stvaralaštvu **Stipana Milodanovića**, o kojem je govorio novinar **Davor Bašić Palković**. Kako je naveo, Milodanović snima od 1991. i smatra se jednim od ključnih autora niskobudžetne videoprodukcije u Srbiji. Snimio je čak pedesetak filmova, uglavnom kratkih, ali i srednjometražnih i dugometražnih igranih te dokumentarnih ostvarenja. Filmove snima s »nikakvim« ili minimalnim sredstvima, pojavljujući se u ulozi scenarista, redatelja, snimatelja, montažera, glumca, kompozitora... Publika je imala prilike vidjeti i segmente iz Milodanovićeve opusa, od kolaža iz putopisnog dokumentarca *Putevima Tibora Sekelja* do kratkog animiranog ostvarenja *Sritna Nova godina*.

Među ostalim, u novom svesku možete čitati i izbor lirike hrvatskih pjesnika iz Mađarske, nagrađene kratke priče s natječaja u čast Matošu, tekstove **Mirka Čurića** i **Zlatka Romića** o djelu **Balinta Vujkova**, a tu su i grafički prilozil akademskog slikara i grafičara **Ivana Balazevića**.

Inače, časopis *Nova riječ* izlazi od 2013. godine i do sada je u njemu objavljeno oko 1.250 bibliografskih jedinica s brojnim suradnicima.

»To je sadržaj koji govori o jednoj vrlo živoj književnoj i umjetničkoj sceni. Želja i jedna od misija časopisa je uključiti što veći broj suradnika, posebice mladih«, kaže urednica Katarina Čeliković.

H. R.

Slavonsko-baranjsko-srijemski Ogranak Društva hrvatskih književnika, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata Subotica i Općina Tovarnik raspisuju

Natječaj za najbolju neobjavljenu kratku priču nadahnutu djelima Antuna Gustava Matoša ili njegovim životom

prigodom obilježavanja 153. obljetnice rođenja i 112. obljetnice smrti Antuna Gustava Matoša (Tovarnik, 13. VI. 1873. – Zagreb 17. III. 1914.).

Autor/autorica se može natjecati s jednom pričom duljine do 12.000 znakova (uključujući i prorede) napisanom na hrvatskom jeziku.

Priče ne smiju biti do sada objavljene u tisku, na internetu ili u video/audio zapisu.

Priče koje se neće referirati na Antuna Gustava Matoša i njegovo djelo neće se uvrstiti u konkurenciju, kao ni priče koje budu dulje od 12.000 znakova s proredima, što je približna duljina prve objavljene Matoševe priče *Moć savjesti* (objelodanjene 13.

kolovoza 1882., u *Viencu* br. 33).

Prijavom na natječaj autori i autorice pristaju na objavljivanje odabranih priča u posebnoj zbirci koja će biti objavljena 2027., i predstavljena u sklopu 11. *Dana Antuna Gustava Matoša*.

Suorganizatori će imenovati povjerenstvo sastavljeno od književnika i/ili književnih kritičara, koje će izabrati tri najbolje priče čiji/e će autori/ice biti nagrađeni prigodnom poveljom i novčanim iznosom:

- 1. nagrada 500 eura**
- 2. nagrada 300 eura**
- 3. nagrada 200 eura**

Proglašenje najboljih priča održat će se u Tovarniku u sklopu manifestacije **10. Dani Antuna Gustava Matoša, u lipnju 2026.**

Priču treba poslati, uz navedeno ime i prezime autora/ice, adresu, e-adresu, broj telefona/mobitela i kratku biografiju duljine do 1000 znakova s proredima, na službeni mail Ogranka DHK: **dhksbs@gmail.com do 30. travnja 2026.**

HKPD "STJEPAN RADIĆ"
organizuje

TRADICIONALNI POKLADNI
MASKENBAL

15.02.2026. 18H

HRVATSKI DOM SLANKAMEN
CARA DUŠANA 163

1.NAGRADA 15.000 din
2.NAGRADA 13.000 din
3.NAGRADA 10.000 din

ZA SVE MASKE VREDNE NAGRADE

ZA SVE POSETIOCE TOMBOLA:
SAMO 20 NAJSREĆNIJIH OSVAJAJU

Susret UBH-a *Dužijanca* sa župnicima

Vodstvo Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanca* susrelo se sa svećenicima – župnicima koji organiziraju *dužijance* u okolini Subotice i u Gradu. Na susretu, koji je održan 5. veljače u župi sv. Roka u Subotici, sudjelovali su katedralni župnik **Dragan Muharem**, župnik iz Žednika **Franjo Ivanković**, župnik iz Đurđina i Male Bosne **Daniel Katačić**, župnik iz Tavankuta **Marijan Vukov** i župnik s Bikova **Dominik Ralbovski**. Sastanku, od pozvanih, jedino nije nazočio župnik iz Bajmaka.

U ime UBH-a *Dužijanca* na susretu su bili predsjednik Udruge **Andrija Anišić**, direktor **Marinko Piuković**, te se kasnije pridružila i dopredsjednica **Ljiljana Dulić**.

Okupljene je na početku pozdravio mons. Anišić koji je zahvalio na dosadašnjoj suradnji i predstavio aktivnosti i planove Udruge. Među ostalim, istaknuo je da će Udruga 5. i 6. svibnja ove godine predstaviti *Dužijancu* u Europskom parlamentu u Bruxellesu, kako je u planu da naredne, 2027. godine *Dužijanca* bude predstavljena i u Osijeku, te najavio mogućnost da *Dužijanca* bude i na Bikovu. Ujedno je najavio kako će ovogodišnji biskup gost na *Dužijanci 2026.* biti banjalučki biskup, mons. **Željko Majić**.

Piuković je istaknuo kako je cilj ovog susreta razgovor o aktivnostima u pripremanju, eventualnim poteškoćama

i rješavanju istih. Župnici su u otvorenom razgovoru iznijeli svoje primjedbe i potrebe, te je dogovoreno kako će potrebnu pomoć na sebe preuzeti, prema svojim mogućnostima, sama Udruga. Bikovački župnik Dominik Ralbovski prihvatio je prijedlog da se pokuša organizirati *Dužijanca* na Bikovu uz obećanje da će razgovarati o tome s vjernicima svoje župe.

Do sada su *dužijance* organizirane u sljedećim seoskim župama: Žedniku, Đurđinu, Bajmaku, Tavankutu, Mirgešu i Maloj Bosni.

H. R.

Matoševa pokladna večer

HKUPD *Matoš* iz Plavne organizira *Pokladnu večer koja će biti održana* u subotu, 14. veljače, u restoranu *Bački dvor* u Vajskoj. Početak je u 18 sati. Informacije i rezervacije kod **Igora Probojčevića** na broj telefona 060/069-3407.

Maskenbal u Rumi

HKPD *Matija Gubec* iz Rume organizira pokladni maskenbal koji će biti održan u nedjelju, 15. veljače, u prostorijama Društva, s početkom u 19,30 sati. Ove godine prigodne su nagrade namijenjene i za djecu i za odrasle.

Župno prelo župe Uskrsnuće Isusovo

U nedjelju, 8. veljače, održano je *Župno prelo* na kom su se okupili župljani župe Uskrsnuća Isusova. Budući da njihov broj raste iz godine u godinu, ove godine prelo je održano u sali *Zorica* u Subotici, a na ovu pokladnu manifestaciju okupili su se stari i mladi, i to njih 250. Od toga je čak 100 djece i mladih.

Organizaciju prela i ove godine je ne sebe preuzela obitelj **Horvacki** uz veliku pomoć i podršku obitelji **Ivko- vić Ivandekić**.

Goste su dočekivali najmlađi u bunjevačkoj narodnoj nošnji, a organiziran je i prikladan program tijekom kojeg se čitala drugonagrađena pjesma *Velikog prela 2026.*, koju je napisala župljanka **Klara Dulić Ševčić** *Oko prela*. Prigodan skeč koji je sve okupljene nasmijao, izveli su stariji župljani **Marko Peić** (autor skeča) i **Kata Horvacki**

koji su prvi puta skupa glumili na župnom – tada obiteljskom prelu, prije 19 godina.

Prije molitve i blagoslova obratio se župnik preč. **Vinko Cvijin** koji je rekao kako je ovo prelo više od same zabave, ono je, kako je rekao, ogledalo župe.

»Ovo naše prelo je mjesto gdje se susrećemo, snažimo naše veze i čuvamo ono što smo naslijedili od naših starih. Danas slavimo zajedništvo, ali prije svega slavimo obitelj. Ona je gnijezdo u kojem se uči ljubav i vjera, i upravo su naše obitelji živi kamenčići koji grade našu župu. Bez te povezanosti naši običaji bili bi samo prazno slovo na papiru. Dok se radujemo, ne zaboravimo one koji su nas učili kako se Boga ljubi, i svoj narod. Na poseban način sjećamo se našeg pokojnog vlč. **Bele**. Njegov blagi lik i neumorni rad ugrađeni su

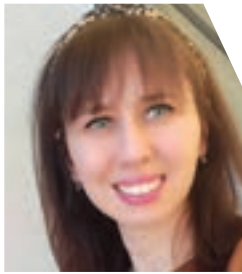
Župno prelo župe Uzvišenje sv. Križa u Somboru

Na inicijativu župljana, a uz sjećanje na nekadašnja okupljanja, i u župi Uzvišenja sv. Križa u Somboru održano je *Župno prelo*. Po riječima tamošnjeg župnika vlč. **Nebojše Stipića** u nedjelju, 8. veljače, okupilo se oko 70 župljana iz dviju župskih zajednica: župe Uzvišenja sv. Križa i sv. Nikole Tavelića, koje su posebne teritorijalno, ali su administrativno jedna župa, s jednim župnikom.

»Župljani su imali ideju, a ja sam svesrdno prihvatio ovaj vid druženja. Dosta toga je bilo improvizacija, ali na kraju sve je bilo odlično, došli su i odlični tamburaši, naši župljani, pa smo tako svi pomalo doprinijeli ovome druženju«, kaže vlč. Stipić.

Uz zabavu i druženje organiziran je i prigodan program te je **Marija Šeremešić** pročitala *preljsku pismu*, a bio je organiziran i kviz znanja iz vjeronauka, kratka molitva uz

Čovjek sam odabire vječnost

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Čovjek ne voli da mu se zapovijeda, jer se tada osjeća manje vrijednim. Svatko voli da je u pravu, da je glavni, da se njegova djela vrednuju kao ispravna. Zato zapovijed dobiva negativnu konotaciju i potpuno je nepoželjna. Čak i kada se govori o Božjim zapovijedima, čovjek ni tada ne želi da mu se zapovijeda, jer iako je u pitanju Bog, on ne voli da mu bilo tko govori što i kako treba činiti. On je sam u pravu, ono što on čini je ispravno, te nije potrebno upućivati ga, opominjati, a kamoli zapovijedati. No, Božja zapovijed nije nikakva naredba koja bi čovjeka ponizila. Ona je smjernica za ispravan život, putokaz za spasenje, uputstvo za vlastitu izgradnju sebe kao čovjeka koji je stvoren na Božju sliku. Zapovijedi nas preoblikuju, prokazuju sve naše slabosti i mane, potiču na promjene. A čovjeku nije milo shvatiti da griješi, da se treba mijenjati, zato ih odbacuje. Tada zaboravlja na vječnost, zaboravlja da je ovdje samo u prolazu, a da mu zapovijedi pokazuju kako da sigurno prođe ovim svijetom i stigne do odredišta koje je Bog odredio za čovjeka. Sadašnji trenutak je često lakše, zabavnije i jednostavnije živjeti zanemarujući Božje zapovijedi. No, naš je život satkan od mnoštva sadašnjih trenutaka u kojima smo odbacili Božje smjernice i odabrali krive putove, a kada to shvatimo na kraju svoga ovozemaljskog puta, više se nećemo moći vratiti i odabrati drukčije. Zato nas Božja riječ tako često podsjeća koliko je važno prihvatiti Božje zapovijedi, ali ne samo znanjem, nego načinom života.

Čovjek bira što više voli

Pisac Knjige Sirahove kaže: »Ako hoćeš, možeš držati zapovijedi, u tvojoj je moći da budeš vjeran. On je preda te stavio vatru i vodu: za čim hoćeš pruži ruku svoju. Pred čovjekom je i život i smrt: što on više voli to će mu se dati« (Sir 15,15-17).

Iako ih zovemo zapovijedima, Bog ne zapovijeda na način da nešto moramo ili ne smijemo činiti. On poštuje našu slobodnu volju, te je na nama izbor hoćemo li činiti onako kako nas on uči ili se na to nećemo osvrtni. Iako su zapovijedi u nekim situacijama za nas preteške i čini nam se gotovo nemoguće ostati im vjeran, ukoliko ipak želimo pokušati, Bog je onaj koji će nam dati snagu i mudrost da ostanemo dosljedni u njihovom čuvanju. Pa čak i ako posrnemo u nekoj situaciji, smoći ćemo snage vratiti se na pravi put. Dakle, izbor je naš, a Bog samo djeluje onako kako smo mi svojom slobodnom voljom odlučili odabrati. No, ne smijemo nikada zaboraviti, a na to nas i Sirah podsjeća, od naših odabira na ovome svijetu ovisi naš vječni život.

Budućnost u vječnosti

Vječnost je za nas apstraktan pojam, zato nas lako obuzme želja za uživanjem u sadašnjem trenutku. Čak i kad razmišljamo o budućnosti, to je samo bliska budućnost, ovozemaljska. I onda odbacimo Božje zapovijedi, zanemarimo ih, jer remete lagodan život u sadašnjosti, ne donose osobitu korist za ovozemaljsku budućnost, možda joj i štete u onom smislu u kojem čovjek želi uživati ovdje na zemlji. Pa čak i ako razmišlja o vječnosti, zapovijedi ostavlja po strani za kasnije, kao da sam ima kontrolu nad duljinom svoga ovozemaljskog puta.

Bog vidi naša djela, poznaje naša srca. Želi iskreno služenje, iskrenu želju za susret s njim, želi da svoj pogled usmjeravamo k vječnosti. Zato snaga i ustrajnost prate onoga tko iskreno prigripi njegove zapovijedi, jer znači da je odabrao njega, da ne živi za prolazno nego za vječno. Bog ne zapovijeda, on nudi, a na nama je da izaberemo.

u temelje ovog druženja«, rekao je preč. Cvijin.

Za najmlađe župljane organiziran je maskenbal, koji su defilirajući kroz dvoranu, istu ispunili smijehom i veseljem. Nakon maskenbala, sva djeca do 14 godina (njih 76) dobila su i *prelo* (dar koji se daje na prelu).

Na *Župnom prelu* nisu izostali ni *fanki*, veselje, igra i ples, a za dobro raspoloženje bio je zadužen ansambl *Hajo*.

Održavanje *Župnog prela* financirali su sami župljani, a kako organizatori navode, i ove godine kao i prethodnih nastojali su iskoristiti sve kapacitete župne zajednice, sve talente i mogućnosti župljana.

Ž. V.

marinsku svijeću, te tombola, koju su donirali sami župljani.

Ovo *prelo* okupilo je razne generacije, ali i cijele obitelji te se, kako je najavio vlč. Stipić, planira organizirati i naredne godine.

»Nismo ništa posebno pripremali za hranu nego je dogovor bio da je ulaznica za muške neko piće, a za žene je bilo nešto slatko ili slano. Tako se sve međusobno razdijelilo, pa i preteklo. Po simboličnoj cijeni od 150 dinara prodavali smo tombolu s ciljem da možemo djeci kupiti *Novi zavjet*«, priča župnik.

Tako je ovo malo *župno prelo* bilo ujedno i mjesto druženja, veselja i jačanja zajedništva među župljanima.

Ž. V.

Foto: Vinko Janković

Hrvati u Žablju (I.)

»Ilirski« se čuje od XVIII. stoljeća

Žabalj je danas varošica u najravnijem dijelu Šajkaškog područja, u jugoistočnoj Bačkoj, naseljen u najvećoj mjeri Srbima. Zahvaljujući nevjerojatno dinamičnoj povijesti, u njemu već gotovo tri stoljeća žive i Hrvati, različitog podrijetla i brojnosti, nikada mimikrirani, ali ni među glavnim akterima povijesne scene. Osvrnuti se na njihovo postojanje najmanje je što bi sadašnja moderna hrvatska zajednica u Vojvodini mogla učiniti, no to bi, s druge strane, mogao biti i početak novog otkrivanja (i) ovih pomalo zaboravljenih Hrvata.

Podrijetlo Hrvata u Žablju

Registriranja pojave hrvatskoga življa u Žablju mogu se oprezno pratiti od XVIII. stoljeća, no mali je broj povijesnih podataka koji o tome govore, a vjerojatno je mala bila i brojnosti same hrvatske populacije u jugoistočnoj Bačkoj. Biskup **Ivan Antunović**, citirajući u *Razpravi* izvadak iz vizita kalačkih nadbiskupa provedenih u prvoj polovici XVIII. stoljeća po župama Kalačko-bačke nad-

biskupije, navodi za Žabalj stanovnike »Madjare, Niemce, Bunjevce i Srbe«. »Danas, kako popis kaže, nema više Bunjevcah«, piše Antunović 1882. (a ponavlja isto i povjesničar **Ivan Ivanić**), premda drugi crkveni kroničari tome proturječe. Tako se kao jezik propovijedi (u ono vrijeme ona je bila mnogo dulja nego danas i bivala je izrečena prije početka mise) u Žablju 1825. navode »ilirski« (hrvatski) na prvom mjestu, među 416 rimokatolika, te njemački na drugom. Godine 1827. navode se njemački, ilirski i mađarski, 1880. mađarski, njemački i hrvatski, 1940. hrvatski, mađarski i njemački, a 1942. mađarski, njemački i hrvatski. Nakon Drugog svjetskog rata shematizmi redovito navode hrvatski i mađarski, a tako je i danas. Kod tumačenja ovih podataka valja znati jezičnu osjetljivost klera Kalačko-bačke nadbiskupije, školovanog u bogosloviji u Kalači, koji je morao vrlo dobro naučiti mađarski i njemački u stoljećima dominacije ova dva jezika. Ipak, hrvatski je tu: redoslijed navođenja jezika propovijedanja, a to su bili i jezici kateheze na području župe, u omjeru je i prati redoslijed brojnosti pojedinih

Prema popisu iz 1890. godine, u Šajkaškoj su zabilježena 152 Hrvata, dok je 1900. popisano njih 38. Hrvati u suvremenosti postaju vidljiviji u Žablju tek ekonomskim doseljavanjem stanovništva počevši od 1950-ih godina, te različitim razmještajima ljudi koji su bili na položajima unutar institucija bivše države, a i ženidbenim i udadbenim vezama

katoličkih naroda u toj župi. Time se dolazi do zanimljive pretpostavke o postojanju starih hrvatskih slojeva u Žablju praktički od početka XVIII. stoljeća, te sasvim sigurno do u XX. stoljeće, kada ih, čini se, u ovoj varošici zamjenjuju novije skupine prisutne i danas, različite po podrijetlu i motivima naseljavanja.

Vojne granice

Povijesne mijene nakon vojnih poraza Osmanskog carstva u Šajkaškom području bile su vrlo burne. Zbog promjena granica Habsburške monarhije nakon Velikog bečkog rata i pobjede nad Turcima, ali onda i poraza u Austro-turskom ratu 1737.-1739., vojne vlasti u Beču odlučile su da postrojbe riječne mornarice premjeste iz Jure, Komarnog i Estergoma bliže habsburško-turskoj granici. Za to je odabrano šire područje ušća Tise u Dunav. Vojnim obveznicima su od 1763. proglašeni uglavnom Srbi ovoga kraja (od 1701. već u sastavu Pomoriško-potiske vojne granice), koji su efikasno štitali granicu unutar novoformirane Šajkaške pukovnije, a najčuvenije njezine postrojbe bile su one koje su patrolirale u dugačkim plovilima *šajkama*. Tako je bilo sve do ukidanja i uklapanja cijele Vojne granice u građanski sustav vlasti mađarskih županija 1873. godine. Do tada su Hrvati bivali u malom broju naseljavani kao vojni obveznici u banatske i bačke dijelove Vojne krajine uglavnom iz Like, Dalmacije i jadranskog Primorja, kako navodi dr. **Mario Bara**. On, doduše, spominje, za lokalne prilike Žablju geografski vrlo blizak gradić Titel, sa značajnijim prisustvom Hrvata, te nije nemoguće da su, već prema vojnim zadacima, Hrvati bili naseljeni i u Žabalj. Ukoliko je to bilo ishodište njihova podrijetla, moguće je također da se raseljavanjem vojnog personala nakon ukidanja Vojne granice hrvatska populacija u Žablju donekle stabilizirala te očuvala i u idućim desetljećima. Dr. **Kristian Jerić** iznosi mogućnost doseljavanja Hrvata iz Srijema i Slavonije nakon dokinuća Vojne krajine.

Popisi i tragedije u Šajkaškoj

Profesor Jerić, koji proučava povijest Srba u Šajkaškoj, analizirao je popise koje su na ovom području orga-

nizirale vlasti Austro-Ugarske monarhije: »Prema popisu iz 1890. godine, u Šajkaškoj su zabilježena 152 Hrvata, dok je 1900. popisano njih 38. Prigodom popisa 1880., u namjeri da se relativizira povezanost između materinskog jezika i nacionalnosti, odojčad je zasebno upisivana kao osobe koje ne govore, bez obzira na jezik svojih roditelja, no u kasnijem razdoblju se odustalo od te prakse. Na cenzusu stanovništva iz 1910., zabilježeno je 236 Hrvata. Jerić navodi kako su ugarski statističari popise vršili spram materinskog jezika, a ne nacionalnosti, jer je mađarska nacija smatrana jedinim političkim kolektivitetom, te su napomenuli da su u rubrici 'ostali jezici' u popisima 1900. i 1910. u Titelu većinu činile osobe 'šokačkog' materinog jezika, a u Žablju 'ciganskog'.

Procesi koji su se odigrali u Šajkaškoj tijekom i nakon Drugog svjetskog rata zasigurno su obilježili ovo područje do dana današnjeg. Dva glavna su Racija, masovno ubijanje civila uglavnom Srba i Židova (u manjem broju Roma i drugih naroda) na području cijele Šajkaške, te u Novom Sadu, u siječnju, 'hladnim danima' 1942. od strane mađarske okupatorske vojske, kao formalna odmazda nakon manjih partizanskih pobuna. Sjećanje, i obiteljsko i kolektivno, u svim selima ovoga područja, ponajviše u Čurugu, Žablju (857 žrtava) i Novom Sadu, na ove strašne događaje vrlo je živo i nakon gotovo 85 godina. Nakon rata, 1944. i 1945., uslijedile su partizanske odmazde nad mađarskim življem Šajkaške, najkrvavije u Čurugu, Žablju i Mošorinu, koje pojedini mađarski povjesničari zovu 'još hladnijim danima'. Još se, čini se, istražuju povijesne pojedinosti o njima. Traume koje su tada nastale vođe modernih država Mađarske i Srbije pokušale su povijesno zaliječiti 2013. godine. U Raciji je stradao i manji broj Hrvata. U Novom Sadu su oni bili peti po brojnosti narod koji je u ovom događaju imao civilnih žrtava, nakon Srba, Židova, Rusina i Rusa« (*Enciklopedija Novog Sada*).

Hrvati u suvremenosti postaju vidljiviji u Žablju tek ekonomskim doseljavanjem stanovništva počevši od 1950-ih godina, te različitim razmještajima ljudi koji su bili na položajima unutar institucija bivše države, a i ženidbenim i udadbenim vezama. Po poslijeratnim popisima, 1961. godine u ovom mjestu živjelo je 129 izjašnjenih Hrvata (1,7%), 1971. njih 83 se tako izjasnilo (0,88%), kao i 163 na popisu 1981. (1,9%), 97 osoba 1991. (1,1%), 88 godine 2002. (0,98%), te samo 32 na posljednjem popisu (0,37% Žabljana). Donedavni (od 1992. do 2025.) župnik u Žablju **Franjo Lulić** kazao je da je najveći broj Hrvata koji su u Žablju živjeli u posljednjih nekoliko desetljeća XX. stoljeća podrijetlom iz Bosne, iz okolice Šipova. Oni su uglavnom živjeli koncentrirani u jednoj ulici – današnjoj Vidovdanskoj. Ta pojava može se tumačiti kao jedini znak bliže povezanosti Hrvata ovoga mjesta, što je zanimljivo jer nije riječ o sustavnoj poslijeratnoj kolonizaciji. Početkom XX. stoljeća Lulić ocjenjuje broj katoličkih župljana u Žablju na oko 100, od kojih su većina bili Hrvati, osim dvije obitelji Mađara, te je i misa bila na hrvatskom jeziku.

Marko Tucakov

Ponovno zajedno

U Subotici u Domu DSHV-a 11. veljače, na inicijativu Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini održan je dugo najavljivani sastanak čelnictva ove stranke i Hrvatskog narodnog saveza. Na sastanku su se čelnici dviju stranaka suglasili da će do ujedinjenja doći, već ovog mjeseca, odnosno datum ujedinjenja je 29. veljače za kada je već zakazana Izborna skupština DSHV.

DOGOVOR JE POSTIGNUT: Nakon zatvorenog dijela sastanka, *Petar Kuntić*, v.d. predsjednika DSHV je rekao: »Inicijativa za današnji sastanak je potekla od DSHV-a iz razloga što je predsjedništvo stranke na svojoj posljednjoj sjednici praktično dalo nalog čelnicima da nastave i ubrzaju pregovore oko ujedinjenja s Hrvatskim narodnim savezom. Mislimo da je današnji razgovor približio stajališta i velika nam je želja da 29. veljače dođe do ujedinjenja. U pitanju je dalje samo usuglasiti elemente tehničke prirode, sve ostalo nije upitno. Mislimo da je sad pravi moment za ujedinjenje, jer smo obilazeći dvadeset dvije mjesne organizacije DSHV-a, pripremajući skupštinu, skoro u svim mjestima razgovarali o tome i naše članstvo je isticalo da se moraju ujediniti dvije stranke. Mislimo da je to u interesu sviju nas jer tijekom ove godine imamo izbore na tri a možda i četiri razine...«

(Jasminka Dulić)

Izborna skupština u Somboru

U Somboru, u prostorijama HKUD Vladimir Nazor, 10. veljače, održana je izborna skupština mjesne organizacije Sombor. *Joza Kolar*, dosadašnji predsjednik, podnio je izvješće o dosadašnjem radu i istaknuo kako postoji niz neriješenih pitanja u hrvatskoj zajednici. Među njima su najvažniji pitanje funkcioniranja Hr-

vatskog nacionalnog vijeća, koje se nije sastalo godinu dana i pitanje obrazovanja na materinjem jeziku. Kolar je istaknuo da predstoje uskoro izbori u Pokrajini, lokalni a možda i republički i da političko zastupanje Hrvata nije na zadovoljavajući način riješeno »ne trebaju Hrvatima dvije političke stranke, jer nemamo mi dva programa, već samo dvije grupe ljudi koji su mislili da više vrijede jedni od drugih. Kronični problem je razjedinjenost u hrvatskoj zajednici i mi bi bili presretni da se dvije hrvatske stranke ujedine.«

Josip Pekanović, koji je izabran za novog predsjednika mjesne organizacije, je istaknuo da je najvažniji zadatak pred DSHV-om uključivanje stranke u politički život na razini općine Sombor, jer u ovom trenutku u lokalnoj skupštini nema zastupnika, koji bi zastupali interese hrvatske nacionalne manjine i ostvarivanje prava koja su garantirana zakonima.

Za tajnika je izabran *Joso Firanj*, a za rizničara *Joso Budimčević*.

Zavičajna udruga Hrvata podrijetlom iz Bačkog Monoštora

I mi smo Šokeci

BILJE - U Baranji, sa sjedištem u Bilju, odnedavno djeluje Zavičajna udruga Hrvata podrijetlom iz Bačkog Monoštora pod nazivom »Šokadija«, a ideja da se Monoštorci organiziraju rođena je još polovicom sedamdesetih godina, tvrdi tajnik Udruge *Adam Bešlić*, s kojim smo razgovarali u prostorijama u Dvorcu Savejski u središtu Bilja. »Ideja je doista potekla dosta rano, i dugo već nekolicina nas, *Mariju Forgić*, *Zvonko Anlat*, *Stjepa Šeremešić*, *Stjepa Perutkin* i ja, razmišljali smo o osnivanju udruge koja će okupljati sve bivše žitelje Bačkog Monoštora koji su danas rasejani diljem Hrvatske, a ima nas sigurno tri do četiri stotine, u mjestima diljem čitave Hrvatske. Oformili smo osnivački odbor i 29. ožujka prošle godine održali osnivačku skupštinu u Bilju i do sada Zavičajna udruga već broji 121 člana a gotovo svakodnevno nas nazivaju Monoštorci i pitaju zašto smo njih zaboravili«, kaže *Adam Bešlić*, šumar iz Bačkog Monoštora, koji je otišao iz rodnoga sela još 1957. godine u šumarsku školu u Karlovcu, vratio se jedno vrijeme i radio u selu, pa u Zvoniku i Novom Sadu i onda 1965. prešao u Surnsko gazdinstvo Jelen, Surnske uprave Darda.

noštora postoji HKUD »Bodrogo«. Odlazilo se iz Monoštora u raznim uvjetima i raznim povodima, najčešće trbuhom za kruhom. Odlazilo se i jer se moralo, posebice u prijelomnim godinama, poslije Drugog svjetskog rata, poslije 1971. a posebice nakon 1991. godine. Eto i *Adam* je otišao još 1965. godine, pošao sa sobom pregršt uspomena i stari obiteljski nadimak - *Novi Stjepan Šeremešić - Perca* otišao je iz Monoštora još davne 1952. godine, danas je u Bilju i član je Udruge od njenog osnivanja: »Organizirali smo se i djelujemo kao Udruga, bili smo u posjetu Monoštoru, Vukovaru i Boku i zovemo u goste naše Monoštorce, ovdje u Baranji.«

Adam Bešlić
Ester Doboš rođena je u Laslovu, ali je udajom za *Ivana Doboša* postala mo-

Trska

Do prokopavanja kanala Dunav – Tisa – Dunav 1977. cijela Vojvodina bila je pod močvarama i barama, a naročito Bačka. DTD je konačno regulirao stanje s odvodnjom suvišnih i dovodnjom potrebnih voda. Do tada je Sonta bila okružena vodama obraslim kvalitetnom barskom trskom.

Trska je bila važan materijal u izgradnji kuća nabijača kao odličan izolator. Ugrađivala se i u rub zidova kuća. Preko nje je išla nakvašena zemlja koja se dobro nabila. Na stropove se stavljala štukatura (trska izatkana poput rolne), pričvršćena čavlima na vitle (drvene potpore na gredama). Preko se nanosilo blato (zemlja s vodom i pljevom) i izravnalo.

Trska je bila najbolji pokrivni materijal kuća, štala i šupa za pokrivanje privremenih nastambi u polju, tj. koliba za zaštitu poljodjelaca, pastira, svinjara, čuvara krava i vinogradara od nevremena. Koristila se i za izgradnju zabata (*kibli*). Od tanjih stabala mekog drveta napravila se potpora, a onda se odabrana trska slagala poput ograde. Vješti domaćini takav su zabat obljepjivali blatom od glinaste zemlje i vode. Izravnalo se i osušeno okrećilo vapnom.

Sjekla se od studenog do travnja. Gro stanovnika zimi je radilo na trski. Sjekači trske po cijele su dane bili u vodi. Za tu su priliku imali limene čizme otporne na ostatke sasječene trske. Pokošena trska sa zadržanom metlicom na vrhu stavljala se u kalupe modle koje su određivale debljinu (mjeru) snopa. U Sonti se otkupom i obradom trske bavila obitelj **Merk**. Bila je to prava industrija trske. U sezoni su stizali vozovi trske na zaprežnim kolima, a kasnije traktorima. Njihov dom je bio na velikom placu, blizu želje-

zničkog kolodvora, te se ekspeditivno mogla prenositi na željenu destinaciju. Na gruntu se trska zdenila u kube. Nije trulila jer je kosi položaj sprječavao da se padaline zadržavaju na njoj.

U Merglovomu dvoru trska se klasirala u tri grupe po kvaliteti i veličini. Te trenutke prikazuje nam ova fotografija iz 1940. To je samo dio djelatnika u dvorištu. Sve su jako mlade, mada ih marama čini starijima. Stoji **Stana Zlatar, Čendešova** (1924. – 1996.), njoj s desna sjedi **Kata Zlatar, Imrina** (1924. – 2003.). U istom redu sjede dvije nepoznate osobe. Iza njih, a Stani s lijeve strane, sjedi **Pavka Zlatar, Imrina** (Katina sestra), rođena 1925. godine.

Kod Mergla je bilo posla preko cijele godine. Plaća se za povremene radnike primala nekada svakoga dana, a nekada tjedno.

Štukatura se tkala na stativama, tj. metalnim razbojima s osnovama od žice (*snovama od drota*). Služila je za sjenice, zaštitu gankova od prejakog sunca ili kiše i zavijavajućeg snijega. Od otpadnih komadića trske pravili su se snopići duljine 10-30 cm, a služili su kao izolatori greda, rogova i sl. Posloženi oko grede cijelom dužinom i širinom povezali su se oko nje i tako upijali vlagu, sprječavajući da se drvo krivi. Od trske su se pravili i ukrasni predmeti, ali i pajalice za paučine i prašinu. Oni su se uglavnom izvozili iz Sonte.

Trskara Merkl uopće ne radi tridesetak godina. Posljednji vlasnik **Jožika Merkl** (1937. – 2008.) nije ostavio potomke, a njegov nekada prelijepi dom i trskara se urušavaju.

Ruža Silađev

Natjecanja i uspjesi

Protekla dva vikenda bila su u znaku natjecanja, a raduje me podatak i da ste svugdje bili aktivni. Neki su postigli bolje, neki slabije rezultate, ali već sam podatak da ste se dodatno trudili i radili je veliki uspjeh. Stoga čestitam svima koji su uopće sudjelovali na bilo kojem natjecanju. U našu redakciju stigli su neki od rezultata, koje i donosimo, a sve one koji možda nisu tu, ujedno pozivamo da pošalju svoj uspjeh. Važno je reći da naši učenici iz cjelovite nastave na hrvatskom jeziku ravnopravno sudjeluju na svim razinama natjecanja, a postignuti rezultati su za pohvalu. Pa krenimo redom.

Općinsko natjecanje iz tehnike i tehnologije

Emilija Tonković, 6. razred – OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – I. mjesto i plasman na okružno natjecanje, mentorica **Leposava Krulj**.

Barbara Dulić, 8. razred – OŠ *Vladimir Nazor*, Đurđin – II. mjesto i plasman na okružno natjecanje, mentorica **Anđela Mujanović**.

Općinsko natjecanje iz engleskog jezika

Denis Kopilović, 7. razred – OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – I. mjesto i plasman na okružno natjecanje, mentorice **Marina Kovač** i **Maja Romić Dulić**.

Ana Perčić, 8. razred – OŠ *Matko Vuković*, Subotica – II. mjesto i plasman na okružno natjecanje, mentorica **Silvija Stefanović**.

Općinsko natjecanje iz matematike

Sunčica Barbulović, 5. razred – OŠ *Matko Vuković*, Subotica – III. mjesto i plasman na okružno natjecanje, mentorica **Nevenka Tumbas**.

Emilia Tonković, 6. razred – OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – II. mjesto i plasman na okružno natjecanje, mentorica **Vedrana Cvijin**.

Aleksandar Sente, 6. razred – OŠ *Matko Vuković*, Subotica – III. mjesto i plasman na okružno natjecanje, mentorica **Nevenka Tumbas**.

Magdalena Molnar, 6. razred – OŠ *Matko Vuković*, Subotica – pohvala i plasman na okružno natjecanje, mentorica **Nevenka Tumbas**.

David Tikvicki, 7. razred – OŠ *Matko Vuković*, Subotica – II. mjesto i plasman na okružno natjecanje, mentorica **Nevenka Tumbas**.

Roko Piuković, 7. razred – OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – pohvala i plasman na okružno natjecanje, mentorica **Vedrana Cvijin**.

Filip Šarčević, 8. razred – OŠ *Matko Vuković*, Subotica – III. mjesto i plasman na okružno natjecanje, mentorica **Nevenka Tumbas**.

Marija Kujundžić, 8. razred – OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – pohvala i plasman na okružno natjecanje, mentorica **Vedrana Cvijin**.

Vjeronaučna olimpijada

I. kategorija – 5. i 6. razred

Petar Drobac i **Jakov Ivanković Radaković** – OŠ *Matko Vuković*, Subotica – I. mjesto – mentorica **Mirjana Petrić**.

II. kategorija – 7. i 8. razred

Katarina Vukadinović i **Marija Kujundžić** – OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – III. mjesto – mentorica **Vesna Huska**.

Posebnu nagradu za toleranciju osvojile su **Anastazija Kovač** i **Marija Vukov** – OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – mentorica **Vesna Huska**.

Posebnu nagradu za najuspješnije mentorstvo osvojile su **Tereza Dulić** i **Anastazija Dulić** – OŠ *Vladimir Nazor*, Đurđin – mentorica **Vesna Huska**.

Posebnu nagradu za zajednički rad osvojile su **Katarina Vukadinović** i **Marija Kujundžić** – OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – mentorica **Vesna Huska**.

Okružno natjecanje *Znanjem za budućnost*

U subotu, 31. siječnja, u OŠ *Majšanski put* održano je i okružno natjecanje *Znanjem za budućnost* u upravljanju dronovima i mBot robotima, koje je okupilo 25 ekipa iz Bačkog okruga. Sudjelovale su ekipe iz Bačke Palanke, Selenče, Vajske, Bačke Topole, Sen-

te, Subotice, Tavankuta, Đurđina, Ade i Palića. Na ovome natjecanju sudjelovale su i dvije ekipe iz OŠ *Vladimir Nazor* iz Đurđina, koju su činili **Marina Šarčević**, **David Kujundžić**, **Stefan Prčić**, **Petra Dulić**, **Jovan Temunović**, **Sofija Kovačić**, **Marko Nimčević** i **Marin Šarčević**, a mentorica je **Anđela Mujanović**. Osvojivši treće mjesto, osigurali su sudjelovanje na republičkoj razini, koja će biti održana 30. svibnja u Beogradu.

Ž. V.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvatice za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potrebna konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaćete su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa navise.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsApp ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Osoba s invaliditetom (II. stupanj) traži posao u Subotici.
Kontakt telefon: 061/6767041.

Poskupljuju usluge komunalnih poduzeća u Subotici

Nekoliko subotičkih javnih i komunalnih poduzeća od ovog će mjeseca povećati cijene svojih usluga. Kako prenosi RTV, cijene odvoženja smeća, vode, parkiranje, sahrane i stadionske usluge poskupjet će od 10 do 35 posto.

JKP *Čistoća i zelenilo* povećat će cijene svojih usluga za 35 posto, JKP *Vodovod i kanalizacija* za 20 posto, dok će parkiranje u gradu biti skuplje za oko 15 posto. JKP *Pogrebno* zatražilo je povećanje cijena svojih usluga za, u prosjeku, 20 posto, dok će JKP *Stadion* svoj cjenik korigirati za 10 posto. Nove cijene stupile su na snagu s prvim danom veljače, a građani će ih osjetiti na računima u ožujku.

Novina na računima *Čistoće i zelenila* prema građanima jeste cjenik koji za tretiranje otpada ispostavlja Regionalni deponij.

»Tekuće subvencije će sada biti preusmjerene na vršitelje djelatnosti u općinama, samim tim i gradu Subotici, tako da će se u sklopu računa *Čistoće i zelenila* naći ne kao posebno iskazana stavka, nego u troškovima posebno iskazani dio vezan za odlaganje i tretman otpada«, objašnjava gradski tajnik za komunalne poslove **Radoslav Vukelić**, a prenosi RTV.

Što se komunalnih usluga tiče, Subotičani još od studenog prošle godine plaćaju skuplje daljinsko grijanje koje je poskupjelo za 9,84 posto za varijabilni, a 5,65 posto za fiksni dio cijene njihovih usluga.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 17. 02. 2026.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorkom u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTI te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Putovanja bez kraja

Popis svijeta

Nevjerojatno mi je, čak i samoj sebi, objasniti kako me, dok promišljam o izboru tema o kojima bih pisala, jednakim intenzitetom obuzima strah da će mi jednog dana ponestati destinacija za pisanje, ali i strah da na svijetu postoji toliko zanimljivih lokacija da ih jedan čovjek, čak i uz dug životni vijek, nikada ne može sve popisati i opisati.

Od A do Ž

Pitanje na prvi pogled zvuči gotovo administrativno: je li itko ikada popisao sve destinacije svijeta? No što se uopće događa u trenutku kada pokušamo definirati riječ destinacija? Tada shvaćamo da ne govorimo samo o geografiji, već o percepciji, vremenu, kulturi i osobnom doživljaju. I upravo zato odgovor glasi – nije. I vrlo je vjerojatno da nikada neće biti.

Ako se držimo najstrožih okvira, svijet je uredno podijeljen. Postoje države, njih 193 koje priznaju Ujedinjeni narodi, uz nekoliko teritorija i djelomično priznatih entiteta. To je najbliže što imamo nekom službenom, zatvorenom popisu. No u trenutku kada riječ destinacija prestane značiti samo državu, a počne uključivati gradove, regije, otoke, planine, rijeke, kulturne krajolike i načine života, svaka jasna granica nestaje.

Jer destinacija nije uvijek točka na karti. Ona može biti selo s nekoliko kuća, kvart u megagrađu, sezonski ribarski zaljev ili planinska staza kojom se prolazi samo nekoliko tjedana godišnje. Destinacija može biti i iskustvo kao što je noćni vlak kroz Aziju, život na farmi, hodočašće, tišina pustinja ili putovanje bez jasno zacrtanog cilja.

Kroz povijest je bilo mnogo pokušaja da se svijet nekako popiše i objasni. Još su antički geograf **Ptolemej** i kasnije srednjovjekovni kartografi pokušavali obuhvatiti poznati svijet na jednoj karti. Njihove mape bile su istodobno znanstveni dokumenti i ogledala vremena u kojem su nastajale, s prazninama, nagađanjima i mitološkim rubovima.

U modernije doba pojavljuju se sustavniji pokušaji katalogizacije. UNESCO-ov popis svjetske baštine jedan je od najpoznatijih i najutjecajnijih. On obuhvaća više od tisuću lokaliteta, no nikada ne tvrdi da predstavlja »najljepše« ili »najzanimljivije« destinacije. Njegov kriterij nije doživljaj

putnika, već univerzalna vrijednost i potreba za zaštitom. Upravo zato mnogi svima dragi krajevi nikada neće završiti na tom popisu i to ne znači da su manje vrijedni.

Sličnu ulogu imaju i nacionalni registri zaštićenih područja, popisi nacionalnih parkova, kulturnih ruta poput Puta svile ili Camino de Santiaga. Oni ne popisuju destinacije u klasičnom turističkom smislu, već pokušavaju dati okvir prostoru, povijesti i identitetu.

Turistički vodiči i mediji otišli su korak dalje. *Lonely Planet*, *Rough Guides*, *National Geographic* i brojni magazini desetljećima objavljuju liste »mesta koja morate posjetiti«, »skrivenih dragulja« ili »destinacija godine«. No te liste nisu pokušaj konačnog popisa svijeta, već presjek trenutka. One govore više o našem vremenu, interesima i trendovima nego o samom svijetu.

Uvijek ima još

Postoje i ambiciozniji, gotovo opsesivni pokušaji. Neki putnici žele posjetiti sve države svijeta, drugi sve otoke određene regije, treći sve nacionalne parkove. Internet je pun osobnih projekata koji pokušavaju svijet pretvoriti u popis s kvačicama. Ipak, čak i ti projekti na kraju dolaze do istog zaključka: čim nešto prekrizite, pojavi se nova definicija onoga što još »nedostaje«.

Dodatno, sama ideja destinacije danas se ubrzano mijenja. Nekada su to bila velika, dobro poznata imena, Pariz, Rim, New York. Danas su to i četvrti, lokalne zajednice, mikroregije, čak i privremena mjesta poput festivala ili sezonskih tržišta. Putujemo sporije, s više interesa za lokalni život, manje za znamenitosti, a više za osjećaj mjesta.

Zato je ideja o konačnom popisu destinacija unaprijed osuđena na neuspjeh. Svijet nije zbirka stacionarnih točaka, već živi sustav koji se stalno mijenja. Mijenjaju se mjesta, ali i mi, a s nama i način na koji ih doživljavamo.

Možda je upravo u tome ljepota putovanja. Svijet ne traži da ga osvojimo, zaokružimo ili završimo. On traži da mu se vraćamo, svaki put s novim pitanjima i drugačijim pogledom. Destinacije nisu brojevi u tablici, nego priče koje se pišu dok putujemo, i koje, srećom, nikada nemaju posljednju stranicu.

Gorana Koporan

Rijeka zaustavila Dinamo

Hajduk smanjuje bodovni zaostatak

Foto: HINA/ Miljenko KLEPAC

Susret na Rujevici završio je podjelom bodova *Rijeke* i *Dinamo* (0:0), pa su se *modri* u Zagreb vratili samo s jednim osvojenim i dva boda manje prednosti u odnosu na drugoplasirani *Hajduk*. Na drugom kraju jadranske obale, *bili* su u duelu protiv *Slavena* (2:0) zabilježili prvu pobjedu u novoj 2026. godini i smanjili bodovni zaostatak na tablici.

Dinamo na +5

Unatoč neosvajanju tri (planirana) boda, nego samo jednog u derbi susretu kod branitelja naslova *Rijeke*, momčad trenera **Kovačevića** ne bi smjela biti nezadovoljna. *Dinamo* je i dalje u »zoni« što se tiče 1. HNL (za poraz ne znaju još od studenoga prošle godine – *Istra* 2:1) i status neporaženosti mu i te kako odgovara s obzirom na to da ga uskoro očekuje nastavak borbe na tri kolosijeka. Jer bliži se četvrtak, 19. veljače i prvi susret izlučnog dijela natjecanja u Ligi Europe protiv *Genka* (Belgija), a prije toga na Maksimir u sklopu 22. prvenstvenog kola 1. HNL stiže upravo *Istra*, najugodnije iznenađenje tekućeg prvenstva i

Transferi

Dva mlada hrvatska nogometna talenta napustila su 1. HNL tijekom zimskog prijelaznog roka. **Adriano Jagušić** (20 godina) prešao je u povijesno rekordnom transferu svoga *Slavena* za 5,2 milijuna eura u grčki *Panathinaikos*, dok

je **Branimir Mlačić** (19 godina) napustio redove matičnog *Hajduka* prelaskom u *Udinese* (Italija) u transferu vrijednom 5,5 milijuna eura.

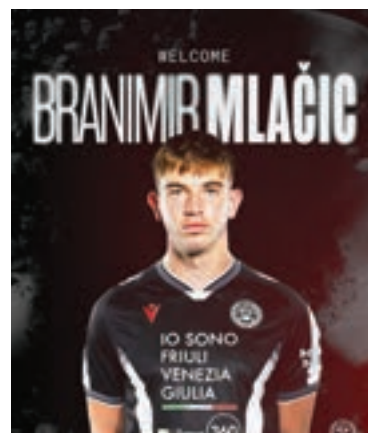

Foto: HNK Hajduk Split

momčad koja je posljednja uspjela poraziti aktualnog lidera na tablici.

Hajduk se vraća u igru

Pobjedi se ne gleda u zube, jer se igra za bodove. Tako bismo u duhu proste nogometne fraze mogli opisati subotnji susret na Poljudu i pobjedu *Hajduka* protiv *Slavena*. Igra pomalo bezidejna, dva gola u prvom dijelu i potom čak, uvijek riskantno i nadasve nepotrebno, prepuštanje inicijative gostima iz Koprivnice. Na sreću, *farmaceuti* to nisu iskoristili, pa je momčad trenera **Garcie**, konačno, nakon dva početna kiksa (*Istra* i *Gorica*) uspjela upisati i puni bodovni plijen. Dobar je to vjetar u leđa za nastavak prvenstva i ponovno oživljavanje već pomalo izgubljene nade kako bi se ipak (uz pomoć velikog čuda...) moglo stići do toliko iščekivanog šampionskog naslova. Nada je trenutačno zamrznuta na -5 bodova zaostatka, ali je remi u Rijeci pomalo razgalio studen u srcima.

Fenjeraš Osijek

Prosto nevjerojatno izgleda pogled na tablicu 1. HNL i činjenica da je momčad *Osijek* i dalje na posljednjem, desetom mjestu prvoligaške karavane. Ne ide pa ne ide. Samo tri pobjede u 21 odigranom prvenstvenom susretu uz osam neodlučenih rezultata za više negoli skromni učinak od samo 17 osvojenih bodova. A u nedjelju na Osijek Arenu stiže *Hajduk*, kome bodovi više negoli trebaju u borbi za naslov. Nitko nema pravog objašnjenja zašto momčad koja je još donedavno igrala europske susrete danas tavori na dnu tablice, ali nema niti odgovora hoće li se na koncu ovog prvenstva boriti za goli prvoligaški život. Ima još mnogo susreta i bodova u igri, no jedno je sigurno: *Osijek* se mora rezultatski trgnuti. Kako zna i umije.

D. P.

KOŠARKA

Pobjeda *Spartak OS*

Košarkaši subotičkog *Spartak Office Shoesa* zabilježili su pobjedu na gostovanju protiv *Mege* (94:89) i završili regularni dio sezone 2025./26. na diobi četvrtog i petog mjesta. U doigravanje za naslov, zbog boljeg međusobnog omjera, prošla je momčad *Bosne*, dok će *Spartak* u nastavku prvenstva igrati u Ligi za ostanak.

TENIS

Hrvatska – Danska 3:1

Davis cup reprezentacija Hrvatske slavila je protiv Danske (3:1) u susretu prvog kola Davis cupa odigranog proš-

Foto Hina/ Marko JURINEC

log vikenda u Varaždinu. **Dino Prižmić** dobio je oba pojedinačna susreta, a treći bod donio je par **Nikola Mektić** i **Mate Pavić**. U sljedećem kolu, u rujnu, Hrvatska će igrati protiv selekcije Njemačke.

POGLED S TRIBINA

Futsal bronca

Iako postoji gotovo jedno stoljeće (Urugvaj 1930., profesor tjelesnog **Juan Carlos Ceriani** prvi je smislio ovu verziju malog nogometa i kreirao prva pravila), futsal je desetljećima bio vezan isključivo za svoju postojbinu i latinoameričke prostore. Postupno se počeo širiti Europom tek osamdesetih godina prošloga stoljeća, prije svih u Španjolskoj i Portugalu, što je i posve jasno zbog hispano-latino korijena i osvajati nove prostore. Ali je i dalje pod nedodirljivom supremacijom Brazila, te prvih pratitelja Portugala, Španjolske i Argentine. Hrvatska se,

primjerice, na posljednjoj objavljenoj svjetskoj ranking ljestvici nalazila na 14. mjestu. I onda se dogodilo netom završeno EP u futsalu koje su zajednički organizirale Latvija, Litva i Slovenija. Hrvatska je prvo prošla skupinu (2:2 Francuska, 2:2 Gruzija i 4:1 Latvija), a potom pobjedom protiv Armenije 3:0 izborila plasman u polufinale. Nažalost, uz mali nedostatak sreće uslijedio je poraz od kasnijih šampiona Španjolaca 1:2 (vratnica u posljednjim trenucima susreta), no sve se vratilo u »malom finalu« za broncu gdje je nakon izvođenja šesteraca pobijeđena Francuska (5:5, 6:5). I Hrvatska je prvi puta u svojoj kratkoj futsal povijesti osvojila odličje na velikom natjecanju. Uspjeh vrijedan pažnje i respekta.

D. P.

Didine pripovetke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Jedno mota, drugo smota

Umotvorine

- * Šuti ili kaži nešto bolje od šutnje.
- * Sve što ne mijenjaš, to biraš.
- * Ako zapovijedaš, upravljaj samim sobom.

Vicevi, šale...

- Zašto si uzeo antibiotik u 6 kad si trebao uzeti u 9?
- Zato što sam htio iznenaditi bakteriju.
- Sine, jesi li se ti to napio?!
- Da, od dva piva.
- Samo?!
- Da, od osmog i devetog. Od prvih sedam mi nije bilo ništa!

Aforizmi

- * Nikada čovjek ne može biti dovoljno jasan da ga zlonamjerni ljudi ne bi krivo shvatili.
- * Slava je otrov koji treba uzimati u malim dozama.
- * Ljudi zahtijevaju slobodu govora kako bi izbjegli slobodu razmišljanja.

Vremeplov – iz naše arhive

Odbor za obrazovanje HNV-a, 2006.

Dida Marce i baba Perka počeli s deset noktivi, na kraju imali kućicu i tri lanca zemlje u žitnicama, al one Božije, pa još na dovat varoši. Nisu spali na tuđ zalogaj, zemlja daje života, još i sinovi oće pomoć, al dida i baba bili take krvi da volu ić za zaradom. Bog njim dao zdravlja, snaš Perka se uvertala u niko šivenje, a bać Marce opet nađe po koju lakšu nadnicu. Baba nije majstorica, neg je imala nekoliko žena kod koji je išla po kućama, pa je tamo dok ne okрпи i posašiva manje komade.

Bilo, daklem, sve dobro i lipo kako se samo od Boga mož poželit, pa bi oni tekli sve do groba, samo da nije bilo jedne zvrcke. Nije to bila nevolja neg baš štogod dobrog. E, al ima i dobrog šta se ne dopada svakom. Tako dida Marce volio igru i svirku više valjda neg kruva ist. Za mladosti oko njeg se vaćalo kolo, a sad kako zaradi malo novaca već je u bircu di sviraje tamburaši. Strese opanke, skoči na astal, bangom maše svircima, pa kolo sve prede u čorapama. Otac ga maznio, taki mator igra ko na žici, pa ništom podvikne:

– Opančići graščići, na dva prsta kaišići, medom namazani!

A premaš udara kontru:

– Namaži i naše, da se ne poplaše dok baba ne dođe.

Čovik bi lago ako bi kazo da snaš Perki nije bilo dika što njezin dida mož nadigrat i mlade. Od tri sina dva na poljskoj radnji rodila, nakisla se, nazebla se, na suncu se nažegla – di bi joj već bio kraj da i ona nije bila veseljačica i huncutariji rada. Jeste da, drago je njoj što je njezin dida igrač na glasu, pa ne bi ni to marila što on s bangom maše, al joj ne mriši što dida bange i pobaca tamburašima.

I šta tu sad mož bit? Išnjotala baba ovako: ka' će ona poč u šivenje, a dida taj dan ne iđe u nadnicu, onda on mora š njom da ne bi kliknio u birc. Iđu tako sokakom, baba naprid dida za njom, pa se nađe ko će zapitat:

– Kud bogda, bać Marce?

Didu pita, baba odgovara:

– Iđe dida za babom da joj mota konce.

Kad će opet dida Marce iz nadnice kući, snaš Perka već trče tamo. Iđe za didom, prati ga s posla ko straža da nadnica nuz birc srićno prođe i kući dođe. I tute se nađe ko će zapitat:

– Kud bogda, snaš Perka?

Al sad dida odgovara:

– Iđe baba za didom da mu smota novce.

Tako su mu tamburaši i pismu spivali:

– Iđe dida za babom da joj mota konce, iđe baba za didom da mu smota novce.

Pričao Pajo Zečević, r. 1888. g., Subotica
Pripovetke, 1998.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Pravim se udat

Ni prošlo redovno ni par dana a strina Evča poručila majki da će ope doć. Evo ji. Dok se smišću baka Janja će: »Evča, šta j sade ope novo. Šta ne može čekat. Moždak smo već vamo dosadili. Ispašće da nediljno svaki drugi dan dolazimo. Možda im sramota kazat da nas već kurtala bilo«. Strina Evča sva važna: »Baka Janjo, neg šta da ima. Još kako novo. Prošli put bilo riči da se bać Mika Klada sam priseljio kod strina Jelice Mlikareve. A ja ni pet ni šest već pravac kod nji. I eto iz prve ruke vidla i čula da se strina Jelica pravim udala za bać Miku. Kako b rekla, bać Mika se prvo udo ka j ošo kod nje pa s se onda ona udala za njegov. Razumite? Pravim se uzeli. Vinčali se. Ako to ni novo onda šta mož bit novo?«. »I? Pa šta onda? Ta i ja bila kod nji i čula sve iz prve ruke. I šta sad mi tu imamo zabadat nos u njevu udaju?«, baka Manda će. Strina Evča će dalje: »I glete sade. Ja sam se tu malo proštudirala i došlo mi u pamet da će oni sade privarit državu. I to onako«. Svi se krstu. Baka Marica će sva u čudu: »Šta sade laprdaš Evča. Otkal ti to. Ta kako možu nji dvoj uti godina privarit državu. To što su se pravim udali? Oću kazat uzeli. Pa šta državu briga koće se udat jel uzet? Dosta što će svit zabadat nos u nje a saće i država. Nismo vala dotle došli?«. Strina Evča tira dalje: »Glete sade ovako. Bać Mika j malo mlađi od strina Jelice a bome je i kako sam vidla i mlogo zdraviji od nje. I sad iđe glavno«. Tu ju prikida baka Janja: »Evča nevoljo. Kaka privara. Ta ti koda s džandar. I sade nam de već kaži«. »E ovako. Glete, bać Mika nema penziju a strina Jelica ima«. Saju baka Marica prikida: »Šta se država ima mišat u tuđe penzije. Pa strina Jelica bila i u te Nemačke radit a i ovako svi znu da imu stanja. De već jedanput trisni šta imaš«. Ope strina Evča: »Pa ako strina Evča umre onda će bać Mika nasludit njezinu penziju. Zamislite, ni oro ni kopo za to mal vrimena kako s se pravim udali, puć lliapa penzija«. Sad mi iznenadila baka Tonka. Ta ona j baš bila prošli put protiv njegovog uzimanja: »Evča, da moram covat, bođane ti tvojsa pa još se nisu redovno ni pravim udali a ti već saranjivaš. Šta tebe briga oće kogod šta god nasludit kad ništa ne iđe iz tvojsa buđelaa. Na kraj krajeva ako j kogod zaslužio da dobije šta god od države onda j to bać Mika. Nema komu ni išo pomagat i mufta radit. Na kraju ka j tribo otić u penziju ispalo da ga vala niko nigdi ni prijavio. A on od sramote kažu ni tio it natu socijalu kako kažu. I sade ti kažeš da on šta god ni zaslužio«. Baka Marica skočila. I baka Manda uglas šnjom. Graja u sobe. Viču jedna priko druge: »A to što su sve državne kancelarije pune. Nemaš di stolac metnit. Kogod oće u tu politiku pa još ako si u vlasti evo ti mista diš radit. A tamo plata pa još i da ne moraš it radit. Najbolje se udat u politiku. I tu kad se udaš to j bolje neg ovo pravim se udat. I tu s se niko ne b rastavio a kamol umro. To mi niki dan divanila kumica Đula. Uvu felu divana se i nerazumim al kako slušam triba imat sriće na vrime se udat pa još bolje dobro se udat. Pa još pravim se udat«.

U NEKOLIKO SLIKA

Dezeni ponjavica iz Bača

Starinski mesečići

Jedan od kolača koji su pripremale naše bake i prabake, a koje neke srijemske domaćice vole i danas pripremati, jesu starinski mesečići. Jednostavni su i brzi za pripremu te imaju primamljiv i miris i okus. Prave se s masnoćom pa mogu stajati bez gubitka svježine.

Sastojci:

125 g svinjske masti
5 jaja
250 g šećera u prahu
korica pola limuna
2 vrećice vanilin šećera
125 g oštrog brašna

Priprema:

U dubokoj zdjeli uraditi mast dok ne postane pjenasta. Dodati žumanjke i šećer u prahu. Sve to dugo miješati, oko 30 minuta. Pred sam kraj dodati najsitnije narendanu koru limuna, vanilin šećer i 125 g oštrog brašna. Ostaviti zdjelu sa strane. U drugoj zdjeli umutiti bjelanjke i lagano ih umiješati u žutu smjesu. Namazati pleh za pečenje dimenzija 34x22 cm mašću i posuti brašnom. Nakon toga smjesu uliti u pleh. Peći u pećnici oko 40 minuta, prvo na 200 stupnjeva, a zatim smanjiti temperaturu na 150. Provjeriti jesu li gotovi umetanjem čačkalice. Ostaviti kolač da se malo ohladi. Zatim ih sjeći čašom ili kalupom u obliku polumjeseca. Posuti ih šećerom u prahu i vanilin šećerom.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

OSIGURAJTE VAŠ DOM i sve ono što ga čini domom

**MILENIJUM
OSIGURANJE**

VREMENJE JE DA MISLIMO NA SUTRA

Osiguranje za vaš dom, stvari u njemu i članove domaćinstva

Vaš dom je više od prostora, u njemu je sve što sam najviše znači. Zato je važno da se prema njemu odnosite odgovorno i osigurate ga.

Osiguranje domaćinstva - Siguran kvadrat Milenijum osiguranja je polisa koja podrazumeva osiguranje stana ili kuće, stvari u njima, kao i članova domaćinstva od posledica nepredviđenih okolnosti, kao što su:

- požar
- udar groma
- eksplozija
- oluja
- grad
- izlivanje vode
- provalna krađa
- razbojnička krađa
- lom stakala
- odgovornost prema trećim licima

025/ 51 50 350 | 024/ 555-867 | 011/ 715 23 00

Milenijum osiguranje
 milenijum-osiguranje

@milenijumosiguranje
 @milenijumosiguranje

www.mios.rs

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCije:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

**Radio Marija Srbije
Radio Maria play**

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
 - 6 meseci po 1 dinar
 - 12 meseci sa 50% popusta

**Astra
Telekom**

011 44 22 009

14.02.2026.

Pokladno jahanje

Početak u 12h

15.02.2026.

Karneval

na ulicama Golubinaca

Početak u 13h

Organizator HKPD "Tomislav"